ԱՐՏԱՐԱԲԱՏ

SARDARABAD

BUENOS AIRES
AÑO XV
№ 561/562
Miércoles
28/2 y 7/3
de
1990

FIEL EXPRESION DEL PENSAR DEMOCRATA LIBERAL DE LAS COLECTIVIDADES ARMENIAS DE SUDAMERICA
PRIMER PERIODICO ARMENIO DE SUDAMERICA IMPRESO EN SISTEMA OFFSET

MAYORIA PARA YELTSIN EN LOS COMICIOS SOVIETICOS

Las reformas en la URSS parecen tener mayoría en la Unión Soviética, a juzgar por los votos logrados por los candidatos que las propician.

Mientras los votantes rechazan a los funcionarios comunistas que compitieron en las elecciones parlamentarias y locales del domingo último, Boris Yeltsin sobrepasó a 11 candidatos ortodoxos; otros reformistas como el actor Oleg Basilashvili y el científico Mikhail Tolstoy, capitalizaron el descontento popular en Leningrado y avanzaron en buena posición hacia la segunda ronda electoral.

En Moscú, 2 candidatos de la línea radical lograron el 50% de los votos para asegurarse una banca en el Parlamento. Ellos son Alexander Politkovsky, del programa televisivo Vzglyad, y Vyacheslav Starkov, editor del semanario Argumenty I Fakty.

Asimismo Sergei Kovalyov, colega del extinto Sakharov, manifestaba haber conquistado una banca.

Yeltsin dijo a los periodistas que estos resultados permitirán al gobierno de Gorbachov avanzar más rapidamente en la reforma de la economía soviética.

***"He estado exhortando a Gorbachov a adoptar una táctica totalmente nueva para la perestroika. Los resultados demuestran que yo tenía razón",** dijo Yeltsin.*

***"Le aconsejaría avanzar con mayor fuerza, e introducir un conjunto de leyes reforma impositiva y propiedad y tierras, para conferir a la perestroika un marco legal",** agregó.*

ՀԱՂՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Հայ Միջ-Միութենական Խորհուրդը (A.I.A.) հանրային կարծիքին կը տեղեկացնէ թէ՝ միջազգային ատեաններու մօտ իր պատուիրակը՝ Տօքթ.Ռոպէրթօ Մալխասեան կը գտնուի Ժընեւ - Զուեցերիա, որպէսզի այժմ ընտաշրջանի մէջ գտնուող **ՄԱԿի** Մարդկային Իրաւանց Յանձնախումբին առջեւ՝ շարունակէ հետապնդել խորհուրդիս կողմէ իրեն վստահուած առաքելութիւնը՝ առնչուած անոր տեսակարար նպատակներուն:

Այս գծով՝ Տօքթ. Մալխասեան զանազան տեսակցութիւններ կ'ունենայ այժմ, դեսպաններու եւ յիշեալ յանձնախումբին մօտ լիազօրուած պատուիրակներու հետ, անոնց փոխանձելու համար A.I.A.-ի դիրքը, նկատմամբ՝ 1915-16ի հայերու ցեղասպանութեան **Մ.Ա.Կ.-ի կողմէ ճանաչման եւ դատապարտումին** յանգելու կարելիութիւններուն:

Նաեւ, խորհուրդս կը ծանուցանէ, որ իր պատուիրակը -A.I.A.ի յատուկ որոշումով- պիտի շարունակէ Մ.Ա.Կ.-ի մօտ յառաջ մղել, պատշաճ ատեաններուն եւ Խ.Միութեան մէջ, ի զօրու եղող օրէնսդրութեան միջեւ գոյութիւն ունեցող համապատասխանութեան շրջագիծին մէջ, խոր հետազօտումը եւ յարմար պատիժը Սումկայիթի, Պաքուի եւ Խ.Միութեան այլ շրջաններու մէջ բնակող հայերու դէմ գործուած ոճիրներուն, փոկրոմներուն եւ հալածանքներուն: Նմանապէս պիտի պահանջէ որդեգրումը՝ յանիարգելական միջոցառումներու, որպէսզի չի կրկնուին սոյն խոտորումները եւ ապահովուի ներդաշնակ ու խաղաղ գոյակցութիւնը շրջանին ժողովուրդներուն:

Միւս կողմէ, կ'իմացնենք թէ՝ Սփիւռքահայութեան Հետ Մշակ. Կապի Կոմիտէի նախագահ՝ Պրն.Կարլէն Դալլաքեան, ընթացիկ ամսուան 15-ին, մեզի ղրկած հետագրով, **Հայ Միջ-Միութենական Խորհուրդը** հրաւիրուած է մասնակցելու գիտական համաժողովի, որ տեղի պիտի ունենայ մայրաքաղաք Երեւանի մէջ, յառաջիկայ Ապրիլի 15-էն 20, հայ ցեղասպանութեան 75-ամեակի յիշատակութեան առթիւ:

Պատշաճ ատենին պիտի տեղեկացնենք մեր հաստատութիւնը ներկայացնող պատուիրակութեան կազմութիւնը:

Պուէնոս Այրէս, 20 Փետրուար 1990

Ատենադպիր
Հայկ Շահինեան

Ատենապետ
Կրէկորիօ Հայրապետեան

CONTINUA EL BLOQUEO ECONOMICO DE ARMENIA

Hace más de dos meses que el Frente Popular Azerbaijano, en connivencia con el gobierno y el Partido Comunista que lideran Bakú, impuso un total bloqueo económico a Armenia, interrumpiendo el paso de los trenes dentro del territorio azerbaijano.

El miércoles 7 de febrero, la estación Norashen permaneció totalmente ociosa, cuando supuestamente debían arribar 22 trenes. Ni un solo tren llegó allí por más de un mes.

El jueves 8 de febrero, ante las intensas presiones que sobre Azerbaijan ejercieron las autoridades de Moscú, Bakú anunció que se había levantado el bloqueo y que algunos trenes debían arribar a Norashen. El mismo día, justamente, entró un tren con 42 vagones.

Los días 2 y 3, Ichevan recibió 10 trenes con 502 vagones, y 2 trenes más el 4 de febrero, con 105 vagones. El 5, seis trenes con 305 vagones llegaron allí, mientras que el 7 sólo arribó un tren con 20 vagones.

Desde Georgia continuaron llegando trenes a Meanwhile: el 2 y 3 de febrero, 32 trenes con 814 vagones, el 4 fueron 21 con 528 vagones, el 5, 20 trenes y 598 vagones, el 6 y 7, 31 trenes con 867 vagones.

Hasta aquí, del 2 al 8 de Febrero llegaron a Armenia 20 trenes con 974 vagones, a través de Azerbaijan, y 104 trenes con 2807 vagones llegaron desde Georgia.

EL PARLAMENTO EUROPEO PIDE URGENTE AYUDA PARA ARMENIA

Estrasburgo (Francia). El Parlamento Europeo se ha dirigido a la Comunidad Europea solicitándole urgente ayuda ante la grave emergencia que sufren tanto Armenia como la región de Artsaj, aunque sin especificar cuánta ayuda.

También sugiere el envío de una misión investigadora a la región meridional de la Unión Soviética.

En una resolución apoyada por casi todos los grupos políticos que ocupan los 518 escaños de la Asamblea, el Parlamento hizo un llamado al gobierno soviético para que arbitre los medios que pongan fin al bloqueo que sufren Armenia y Artsaj, así como que garantice la seguridad del pueblo en esos lugares.

*Parlamentarios afirmaron que a ellos les preocupa el hecho de que se repita **"la amenaza de secesión, que tendría consecuencias directas sobre el incipiente proceso de democratización de la Unión Soviética.***

TREINTA SIGLOS NO ES MUCHO TIEMPO

continuación

Pero aquí no terminó la nota ni el problema... "Moscú y Teherán facilitarán el cruce de la frontera". "Azerbaijan: derriban puestos de vigilancia en la frontera con Irán". "Recrudecen los incidentes en Azerbaijan". "Amenazan con derribar la frontera". "La URSS. envía tropas para contener una secesión en la frontera con Irán".

Todo lo cual nos habla de la necesidad genuina de un pueblo de lograr la integración sorteando todos los obstáculos y limitaciones humanas, pero abordando aristas un tanto peligrosas.

En la región meridional del Mar Caspio denominada Atropetena se centra el verdadero interés de la mencionada unión, donde los azerbaijanos o azeríes, nación tartaro—turca del Este, encontraron resguardo 1.000 años atrás.

Es lo que se llamó en un tiempo como Partia, poderoso reino del pasado conquistado por Tigranes el Grande y jamás martirizado por el rey armenio, y donde Bartolomé o Natanael predicó el evangelio siendo crucificado por los partos. Es tierra aquella habitada hoy por los azeríes y ahora reclaman con derecho la posibilidad de comerciar y de relacionarse recíprocamente con libertad, ¿pero sólo éso?

En tanto, ni Moscú ni Teherán fustrarán ese deseo, lo facilitarán en esta nueva era de avance y de renovación en la cual el persistente bloqueo y las muertes armenias en Tajiquistán no logran entenderse.

¿Comó reciben los armenios este acontecimiento, con 270.000 refugiados armenios de Azerbaijan y de otras zonas del Asia Oriental, con la sangre aún fresca vertida de nuestros hermanos?

Un poco y bastante preocupados, por la situación en que se ve envuelto el Najicheván (Naj: primero, Ichevan, Ichnel: descender, Primer descenso... del agua, de Noé), donde permanece una minoría armenia muy acosada espiritualmente que ha soportado el vaciamiento de la población autóctona hace menos de 80 años.

Najicheván, al pie del Ararat, fue después arrebatado a la República de Armenia fundada en 1918, con la pluma y los tratados, a un pueblo que había perdido un millón y medio de vidas en la masacre perpetrada por los turcos en 1915, y adjudicado a Azerbaiján.

Conforma una Región Autónoma de 5.500 Km2 y algo más de 300.000 habitantes. Al NE y NO limita absolutamente con Armenia; al sur. un breve tramo del río Arax lo limita con Turquía, luego, siguiendo el trayecto del río hacia el sur, se halla Persia.

Una vez transcurrido el límite armenio—persa, el Irán prosigue su delimitación conjunta con el Azerbaiján teniendo como referencia el Arax, cuyas aguas comparten hasta su afluencia en el Mar Caspio, en su costa sur oeste, sector de la Atropetena comentada anteriormente, donde la protesta azerí y sus pretensiones parecen alcanzar el mayor auge. El Azerbaijan iraní occidental y oriental cuenta con más de 4 millones de habitantes y su principal centro es Tabriz, a orillas del río Ajidrai cerca del lago Urmió.

La unidad moral y económica de los dos Azerbaijanes debería ser acompañada con el respeto a los derechos cívicos de los armenios y a la voluntad del pueblo de Artsaj, cosa que como veremos no ocurrió, y la preocupación fundada de los armenios fue justificada por los dolorosos hechos posteriores.

Azerbaiján no reconoció a la par de sus logros que Artsaj no es Azerbaijano, no lo entendió serenamente, pacíficamente, al tiempo que se unía alegremente con sus hermanos de Persia.

El Najicheván tampoco puede sustraerse a sólo 100 años atras. Los armenios no son enemigos de los nobles anhelos de un pueblo.

Los armenios sufren los mismos problemas económicos de aquellos con quienes conviven y con los que se trenzan en dura pelea sin comprender muy bien el fin de ruina, desolación sin ningún provecho al cual se dirigen. Pero también advertimos claramente los armenios que siempre defenderemos la justicia, la vida, el bien y la paz, y ésa será la base rocosa de nuestra convivencia.

A todo ésto, bajemos de la nave espacial, la situación se complicó y el buen mirar fue tapado groseramente por la realidad sangrienta. Los azerbaijanos quemaban vivas a las personas, a los obstáculos de su libertad y dignidad humana (¿económicos, religiosos, étnicos?) tiraron mujeres armenias por las ventanas, continuaron con los judíos y rusos provocando una huida desesperada de todos ellos.... y la intervención todopoderosa del ejército terrestre y naval de la Unión Soviética.

En tanto, los armenios y los azeríes seguían batallando por Artsaj y Najicheván, con éxitos leves de los primeros. Otra vez los azeríes dirigieron la mirada hacia el muro de Derbent y se quejaron de los rusos. lamentaron en las mezquitas y en los llantos de las madres las centenares de pérdidas humanas que les ocasionó el ejército soviético.

También la flota rusa derribó enfurecida varios buques laboratorios de la acción independentista azerí.

Allí fue sí cuando apareció la voz iraní que se dolía de la muerte de los musulmanes. ¡Preocupación por LA VIDA¡

continuará

Daniel Roberto Kasparian

EL DOCTOR MALKASSIAN RECLAMA A LA ONU POR LOS DERECHOS ARMENIOS

Ginebra, 22 de febrero de 1990

Señora Representante de la R. Argentina
ante la Comisión de Derechos Humanos de la ONU
Dra Zelmira Regazzoli
S/D

Tengo el agrado de dirigirme a Ud, en mi calidad de delegado de la Asamblea Interinstitucional Armenia cuya sede se encuentra en la calle Armenia 1322, Buenos Aires.

Nuestra entidad agrupa la casi totalidad de las instituciones armenias existentes en la República y sus antecedentes, composición y labor desarrollada constan en notas que desde 1984 se han elevado a la Presidencia de la Nación, al Ministerio de Relaciones Exteriores y al H. Congreso de la Nación.

No obstante, me permito ponerle de manifiesto que la comunidad armenia de la Argentina, integrada totalmente al país, ha mantenido y mantiene excelentes vínculos con los gobiernos democráticos de la Republica. En especial, el Dr. Carlos Menen ha efectuado numerosas manifestaciones públicas tanto de reconocimiento como de apoyo a las causas humanitarias que aquejan a nuestro pueblo.

En 1985, gracias a la iniciativa y labor de la Asamblea Interinstitucional Armenia, las dos Camaras del Congreso de la Nación, aprobaron por unanimidad sendas declaraciones por las cuales solicitan al Gobierno que por intermedio del Ministerio de Relaciones Exteriores efectúe los esfuerzos necesarios para que las matanzas de armenios por los turcos en 1915—16 sean reconocidas en el ámbito de la ONU como Genocidio.

El 13 de febrero pasado, en ocasión de la recepción ofrecida por el embajador Tettamanti en honor de la señora representante, el senador Hipólito Solari Yrigoyen confirmo públicamente lo arriba manifestado, subrayando la prioridad que los partidos políticos en Argentina otorgan a las cuestiones concernientes a los armenios.

En estos momentos, Dra Regazzoli, el pueblo armenio de la R.S.S. de Armenia y el de la Región Autónoma de Karabakh son víctimas del fanatismo étnico y religioso de las R.S.S. de Azerbaidján, Uzbekistán y Tadjikistán. Centenares de armenios han sido asesinados, hay decenas de miles de refugiados y tanto Armenia como Karabakh sufren un bloqueo terrestre por Azerbaidján que impide la llegada de alimentos, medicamentos y productos de primera necesidad desde hace varios meses.

Algunos detalles sobre esta situación, se encuentran en el documento anexo a la presente.

La Asamblea Interinstitucional Armenia solicita a la señora Representante que en nombre de la República Argentina:

a) Manifieste su preocupación por las innumerables violaciones a los derechos humanos fundamentales cuyas víctimas son los armenios;

b) aliente a la Unión Soviética a que con toda urgencia y energía ponga fin a los hechos de violencia en las Repúblicas ya citadas, asi como que,

c) implemente las medidas necesarias para que el derecho a la autodeterminación del pueblo de la Región Autónoma de Nagorno Karabakh sea respetado, anexando dicha Región a la R.S.S. de Armenia, y

d) patrocine un proyecto de Declaración en el ámbito de la 46a. sesión de la Comisión de Derechos Humanos de la O.N.U., en los términos expuestos en el documento anexo.

En la seguridad de que lo solicitado recibirá una sensible y positiva acogida por parte del Gobierno de la Nación y de la Señora Representante la saludo con toda consideración,

Dr. Roberto M. Malkassian
Delegado de la A.I.A. ante la Comisión de D.H. de la ONU

Para las cuatro estaciones y todas las edades

Lanas "Hetesia"

vaneskeheian s.a.c.i.f.i.
CUEROS CURTIDOS
IMPORTACION - EXPORTACION
RAUL SCALABRINI ORTIZ 676
TEL. 854-7845 - 855-0628

GORBACHOV PRESIDENTE?

Desde hace tiempo —glasnost y perestroika mediante— Mikhail Gorbachov aspiraba a ser el **"manda—más"** en la URSS.

Siempre le molestó que sus decisiones tuvieran que ser aprobadas por el Partido y por el Parlamento.

Su gusto se inclina por una presidencia de tipo occidental, y en esa dirección orientó sus cañones hacia la decisión del Soviet Supremo y del propio Parlamento. Hubo legisladores que protestaron y advirtieron sobre los peligros de una dictadura unipersonal, a lo que Gorbachov respondió calificando este paso como **"un gran acontecimiento político en la historia de nuestro Estado"**.

Pero ante algunos legisladores que alegaron la necesidad de un Presidente de **"mano dura"** para resolver los problemas internos del país, los liberales insistieron en que la creación de la presidencia era prematura, y acusaron a los gobernantes por apresurar indebidamente la consideración del tema.

En suma: aunque el Soviet Supremo dió su aprobación a la radical decisión, el Parlamento, más cauto, aprobó la Ley pero la giró a comisión para las enmiendas pertinentes.

Luego será girada al Congreso de Diputados del Pueblo, que se reunirá a mediados de marzo para considerarla y decidir.

La espera no será larga, para conocer el resultado.

LA HILANDERA

Tejes, tejes, hilandera, el tejido de la vida ....
Una vez lujoso encaje, otras burda pañolina.
Las hebras se van cruzando
en marañas bien urdidas....
Tienes una capa —azul— de terciopelo y chinchilla
¿Será para un gran rey, que con lujo está guarnecida?
Guardas tú, un traje blanco ¡brillante!
recamado en perlas bruñidas,
y con diamantes cubierto que enceguece al que los mira.
Un sayal de mendicante posees....
Hecho de toscas hebras —cual manos de pastorcilla—
¿ A quién vestirás con harapos ?....
¡ Un Gólgota harás de sus días !
La trama que tú manejas, es difícil,
no es sencilla, pero hábil, tú manejas
los hilos, como una araña, compones,
ordenas, desdoblas, la tela de nuestro tiempo.

Tejes, tejes, hilandera, el tejido de la vida...
hasta que el reloj anuncia, que ha llegado la noche.
Terminó la faena, y te has quedado sin urdimbre.
Ya no ven luz, nuestras pupilas...

Jazmin Haroutinian de Huttner

U. G. A. B.
ARMENIA 1322 - BS. AS.
773-2820 y 771-6580

ALDEBARAN

Temporada 89/90

Ruta Panamericana
Ramal 9 a Escobar
(Km. 38,500 Frente Sylvapen)
Pileta de Natación
Vestuarios - Duchas
Fútbol - Voley
Fogones - Solarium

HABILITADO:
De
Martes a Domingo
Mayores: A 4000
Menores: A 2500
(6 a 12 años)

INFORMES Y RESERVAS:
U.G.A.B.

Asesoría técnica en riesgos industriales y contratación de seguros generales
SEGUROS GENERALES L LAMAS
ATENCION ESPECIAL A LA COLECTIVIDAD ARMENIA
Bme. Mitre 777 7° B. Capital
TE. 49-1942/1886

Daniel Youssefian e Hijos S.A.
Distribuidor y Mayorista Textil
Blanco y Tejidos en general
Sarmiento 2357 Buenos Aires
TE. 48-9442/5298

UNIFORMES COLEGIALES
ELMAYAN
BLAZERS
PANTALONES
JUMPERS
765-5293
Los Ceibos 63 BOULOGNE

SINTONICE
AUDICION CULTURAL
TEKEYAN
La cultura y el quehacer de la armenidad
Domingos de 10,5 a 11 horas.
CX. 10 Radio Continente (Uruguay)
(735 khz. al lado de Radio Mitre)

¿ HA MUERTO EL SOCIALISMO ?

Guillermo Cabrera Infante ha escrito para el diario La Nación este interesante estudio sobre la realidad actual del socialismo, que consideramos interesante sea de conocimiento de nuestros lectores.

El semanario alemán Die Zeit ha organizado una encuesta con **científicos, intelectuales y escritores** de todo el mundo. La pregunta de cabecera era: ¿Es éste el fin del **socialismo? Las preguntas específicas** fueron: **1—En 1990 McDonald abrirá el primer restaurante de fast food de Moscú. ¿Ha derrotado finalmente el capitalismo al socialismo?**

2—¿Qué precio tendrá que pagar el mundo por tamaña victoria?

3—¿Qué es lo que vendra?

Esta es mi respuesta a Die Zeit.

En una ocasión Aldous Huxley, uno de los novelistas más inteligentes en una época de escritores inteligentes (Thomas Mann es otro de ellos y esta es tal vez la razón de que ambos parezcar ligeramente anticuados ahora: el lector actual no quiere inteligencia, quiere entretenimientos), este hombre, Huxley, rogaba angustiado: "¡El tiempo debe detenerse!". Por supuesto, con el tiempo Huxley quería **decir la muerte. Pero la muerte, que siempre nos detendrá, afanosa, nunca se detiene. ¿Por qué no detener en su lugar la historia? La historia no es la vida. La vida es otra cosa, nada libresca mientras que la historia no es más que un libro llamado historis.**

Herodoto, el primer historiador, un ateniense que habia nacido en el Asia Menor, era un narrador profesional que llamo a sus libros istoriai, que no quiere decir historia (la historia no se llamaba todavia historia) en griego sino inquisición, tal vez encuesta, lo que hoy llamamos survey. El erudito inglés M.I Finley revela que pasó mucho tiempo antes de que se diera a la palabra historia "el uso especifico **y estrecho que tiene ahora".**

Herodoto se apoyaba, como Plutarco, en reportajes de segunda mano, en leyendas, en mitos y, ¿por qué no decirlo?, en chismes.

Ya en su Libro Primero, Heródoto se balanceaba como un equilibrista griego entre la mitologia y el rumor. No es extraño que los antiguos, que sabian de estas cosas, lo conocieran como el Padre de la Mentira.

Así comenzó la historia. Ahora un historiador japonés que vive en los Estados Unidos sostiene que la historia ha muerto o ya terminó. Pero la historia no ha muerto, soló hemos llegado al final del libro primero. De seguro habrá más libros llamados historia. Nietzsche sentenció: "Dios ha muerto".

Otros lo atajaron diciendo que **fue Nietzsche el que murió. Es curioso. ¿Qué es curioso? Que nadie se pregunta si el diablo también ha** muerto. Al contrario. En este siglo hemos visto que Dios podrá estar muerto, pero el diablo sigue vivo. Si no, ¿quien inventó los campos de concentración? Les diré quién. Fue Valderiano Weyler, **gobernador** general de España en la Siempre Fiel Isla de Cuba, exactamente en 1896. Aparece, bien claro en la Encyclopaedia Britannica, la biblia del inglés.

Luego los ingleses perfeccionarian esta invención diabólica durante la guerra contra los boers en Sudáfrica. El alambre de púas y el cable eléctrico hicieron el resto con la ayuda de Hermann Goering.

Es el socialismo lo que ha derrotado al socialismo. Se pudo ver por la television en el noticiero de las seis que la superpotencia socialista que tiene misiles mil, cohetes que van a la Luna, satélites para explorar el espacio, submarinos nucleares en todos los océanos y tanques blindados que darian envidia al general **Guderian fundador de las Panzer**-divissionen, no tenía ni una miserable bulldozer de latón para despejar los escombros después de un terremoto. Tuvo que ser una potencia capitalista de segundo orden, Inglaterra, la que les diera a los rusos no sólo una mano sino el equipo necesario a la operación de rescate. ¿No fueron Marx y Engels dos cómicos de vodevil de la era victoriana?

Estoy seguro de que la gente de Moscú estaría encantada de encontrar hamburguesas en la Plaza Roja y perros calientes, no policías, al cruzar la Lubianka. Comer comida plástica es mejor que no tener que comer. Sé bien que el hombre de la calle en La Habana prefiere McDonald a Castro, sin mencionar al coronel de los pollos fritos: dos muslos bueno, ninguna ala malo. Pollos de todos los países, ¡freíos!

Desde Adán y Eva el precio de la vianda no ha tenido nunca proporción con su costo. Claro que ahora pagamos esas pasadas delicias. Sin embargo, hasta Adán y Eva tuvieron que ser expulsados del Paraíso.

En nuestros días de cambio, al Hombre (y a la mujer también) un Dios posesivo le ímpide irse del Paraíso. Se ven cada noche y a veces en pleno mediodía. Esos alemanes que huyen, ¿por qué corren? Lo hacen para salvarse de una utopía ajena y, como muchos lo declaraban a la prensa, huían en busca de su vida futura. Una utopía privada que se hacía pública. Así vemos que obvios obreros dejan en fuga el paraíso de los obreros.

Se ven ahora en Alemania Oriental, pero yo los he visto más cerca. En **1980, once mil cubanos pidieron asilo brusco en la embajada peruana en La** Habana. Era, como en Alemania Oriental, una válvula bien llamada de escape para prevenir un estallido. Como ocurrió en Hungría en 1956. O en Checoslovaquia en 1968. O en China este verano.

Una frase feliz quiere que los exiliados sean gente que vota con los pies. En este caso es mejor decir que votan no sólo con sus pies sino también con sus manos, con su cuerpo.

O con sus cadáveres: más de ocho mil cubanos han muerto, en el mar o en la costa, tratando de escaparse de la isla concebida de nuevo como una enorme prisión stalinista.

Para nosotros, los cubanos el socialismo fue una broma pesada que nos gastaron, que nos gasta todavía.

El precio del socialismo, ya lo hemos visto muchas veces en el siglo, es la esclavitud, la bestialidad y la **muerte, todo en el nombre del hom**bre. (Y de la mujer también.) ¿No fue Stalin quien proclamó que al hombre había que cuidarlo como se cuida un árbol, y después repartió hachas? No hay que olvidar por otra parte que el partido nazi también se llamaba, como lo proclamó Goebbels muchas veces, socialista, y Hitler se llenaba la boca bajo el bigote para aullar sozialismus.

El socialismo no es más que una utopía destinada siempre a convertirse en distopía, que es el paraíso del **diablo. Ahora hemos visto que** paraísos utópicos como Hungría y Polonia, países católicos, deciden que el reino de este mundo no puede ser utópico.

Al tocar a las puertas del siglo XXI hay que voltear la última página del siglo XX y cerrar el libro de la historia para abrir un libro nuevo. Tal vez no nos prometa en su literatura un paraíso terrenal o el milenio. pero al menos dejaremos detrás la pesadilla: al íncubo llamado Lenin, Stalin, Hitler, Franco, Mao y, por supuesto, en su último avatar, Fidel Castro. Dejaremos detrás a los heraldos de una felicidad futura que **en realidad sólo produce instantánea** miseria, humillación y muerte. La peor muerte: la muerte que nos perdona la vida. Son esos mesias de la miseria los que deben detenerse y tener fin.

Pero, ¿lo tendrán? ¿Se detendrán?

RUSIA ES EL ULTIMO GRAN IMPERIO COLONIAL

Y para no equivocarse en el análisis, no hay que olvidar que una cosa son los países de Europa oriental, donde el comunismo fue impuesto por los soviéticos como resultado de la Segunda Guerra, y otra muy distinta la Unión Soviética en sí misma, madre patria del comunismo, que no ha conocido la evolución socio—económica de sus vecinos y que, **para peor, se va a hundir en los próximos diez años en una crisis global muy grave.**

Ami juicio, la Unión Soviética corre el riesgo de una anarquía completa, con una economía que no funciona y que muestra signos de empeorar. **Para mí, ni vale la pena preguntarse si la perestroika de Gorbachov puede fracasar, ya fracasó.**

Ese fracaso económico va a producir lo que es lógico: **el despertar de todas las nacionalidades internas.**

Porque no se puede olvidar lo que conviene recordar una y otra vez qué la Unión Soviética es el último imperio colonial. Habitualmente no se lo considera un imperio colonial porque no atravesó los mares para apoderarse de colonias, como sucedió en el pasado con España, Inglaterra o Francia.

Pero la realidad es que incorporó colonias por la fuerza, suprimiendo sus antinomías nacionales. Georgia se batía por su independencia todavía en 1921. **Los armenios hasta 1928.** El emirato de Bukhara, hasta 1930. Los países bálticos fueron incorporados por la fuerza. Cuarenta y siete por ciento del territorio polaco fue incorporado como tierra propia a la Rusia Occidental. La Moldavia igual.

Todos estos millares de habitantes de orígenes nacionales muy distintos no sentirán ningún interés por compartir el destino de un imperio que se hunde en el fracaso económico. Ya lo estamos viendo en el comienzo de una revolución centrífuga formidable. **¿Quién de ellos podrá olvidar que la política de asimilación de nacionalidades dirigida por Stalin fue particularmente feroz?** Por qué van a olvidar los rumanos de Moldavia que fueron obligados a escribir con el alfabeto de caracteres cirílicos? ¿Cómo van a perdonar los musulmanes de Azerbaijan o Kazakhztan que se los haya obligado a cambiar de lengua? Jamás los romanos pensaron en forzar a los griegos para que adoptaran su lengua.

¿Qué es lo que veo entonces? Un gran caos posible. Y para neutralizarlo, lo mejor que puede hacer Occidente es ayudar a cortar lo antes posible las ataduras entre los países de Europa oriental y la Unión Soviética.

Los que anteceden son conceptos vertidos por el brillante polemista, escritor Jean Francois Revel, de L'Express (París), en una interesantísima y larga entrevista concedida a Germán Sopeña para "La Nación", de Buenos Aires, acerca del tema "La larga marcha contra el totalitarismo".

LEJOS DE LA DESTRUCCION RENACE UNA NUEVA ARMENIA

MIHRAN MINASSIAN

Pisé tierra Armenia, en Erevan, la noche del domingo 14 de enero. Esta era mi primera visita a Armenia. Mi propósito principal era investigar y reunir propuestas que avalen las colectas de la Asociación Cultural Tekeyan para el Fondo de Ayuda por el terremoto en Armenia.

Planifiqué mi visita de 12 días acomodando excursiones a la zona del desastre y reuniones con funcionarios del gobierno armenio, así como con otras personas no oficiales, a fin de discutir la factibilidad de algunas propuestas que había llevado conmigo, y también de algunas otras ideas...

La situación política ha cambiado de la noche a la mañana, a causa del asesinato de armenios por azeríes en la zona de Bakú. Todos en Erevan estaban tensos y preocupados porque al día siguiente debían alojar a sus hermanos procedentes de Azerbaijan.

Mi primera impresión fue de profunda tristeza al palpar la destrucción ocasionada por el terremoto. Sólo escombros y casas destruídas era el cuadro que se presentaba ante mis ojos, como en una película o en un video. Venía yo de las oficinas del diario local Panvor, donde me había reunido con su editor, Henrig Kevorkian... Según sus manifestaciones, 33 de las 45 escuelas que existían antes del terremoto funcionaban actualmente, con 23.000 alumnos (antes del sismo asistían 38.000). La mayor parte de las clases se dictan en viejas escuelas reforzadas, y otras nuevas estructuras construídas por países extranjeros.

La falta de edificios escolares los ha obligado a ubicar a los alumnos de 2 ó 3 escuelas en un solo local, separados por turnos.

La población de Leninagan era de 240.000 habitantes antes del terremoto (alrededor de 50 a 60.000 familias). 37.000 familias quedaron sin hogar por causa del sismo, 20.000 viven actualmente en trailers y 1700 están actualmente en distintas partes de la URSS, y también en regiones de Armenia no afectadas por el terremoto.

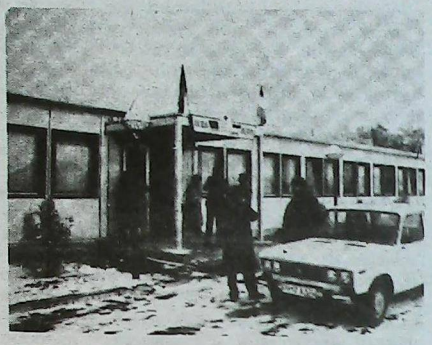

Vista de el "Balaton", edificio escolar construído por húngaros en Leninagan

Uno de los nuevos edificios terminados en Leninagan

La construcción continúa, aún bajo la nieve.

Los trabajos de reconstrucción están bien encaminados y los realizan distintos obreros de la Unión Soviética, quienes han concentrado sus esfuerzos en una región llamada Ani, al noroeste de Leninagan, cubriendo su actividad alrededor de 15 kilómetros cuadrados.

Toda la estructura, así como los materiales de construcción y los operarios, son provistos por las diferentes repúblicas soviéticas. Los diseños arquitectónicos de los edificios a construir son revisados en Erevan por arquitectos armenios, a fin de que las construcciones no pierdan el tradicional estilo armenio. Cuando este proyecto se complete dará vivienda a 120.000 personas.

Muchas de las construcciones ya están terminadas, pero los edificios carecen de instalaciones, por lo que ninguno de los de esta área es habitable todavía. Se estima que algunos edificios podrán ser habilitados este verano. La total reconstrucción en esta área se espera terminarla para 1991.

Existe también un plan para construir otro complejo semejante que dará vivienda a 60.000 personas, lo cual totalizaría 180.000 personas ya afincadas.

Anteriormente, cerca de 70.000 personas vivían en casas individuales. Por consiguiente al finalizar los planes que contemplan la construcción de casas privadas, se piensa dar vivienda a 250.000 personas, o sea 10.000 más de las que habitaban Leninagan.

El señor Kevorkian también mencionó que la proporción de nacimientos en Leninagan se ha estacionado al nivel de antes del terremoto, habiéndose registrado 30.000 nuevos nacimientos después del sismo.

El bloqueo de Azerbaijan ha entorpecido notablemente los trabajos de reconstrucción, atrasándola en 3 ó 4 meses.

La sensación general es que la reconstrucción en las zonas afectadas deberá continuar por aproximadamente 10 a 15 años.

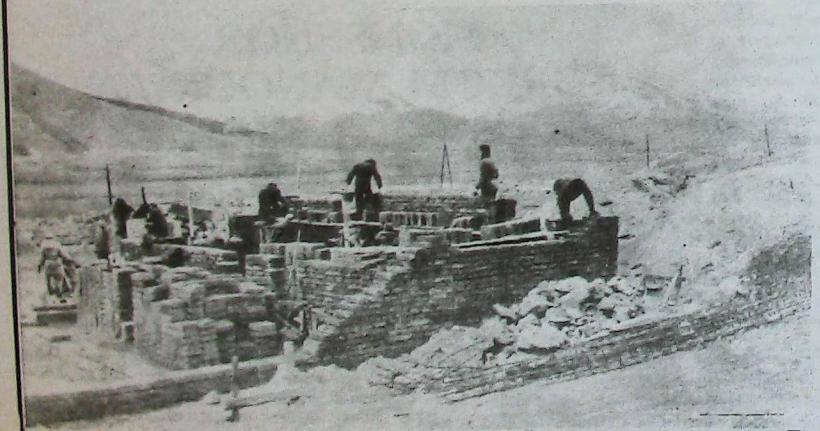

Voluntarios armenios construyen el primer edificio de adobe en Spidag. El adobe se está empleando como solución a la crisis de vivienda provocada por el sismo.

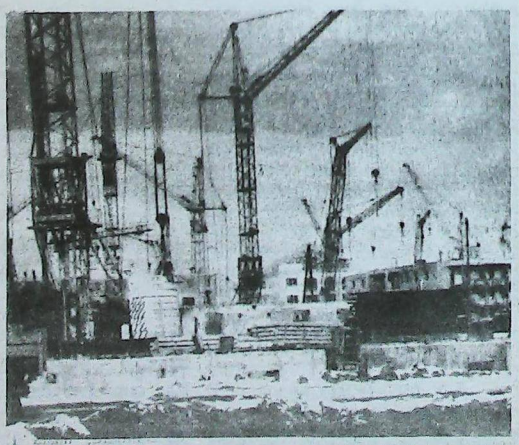

Miles de grúas trabajando en Ani, al noroeste de Leninagan.

LIBERALISMO:
LA REVOLUCION PERMANENTE

PARIS.— Hay que reconocerle a Ronald Reagan la parte que le toca. Resulta totalmente paradójico considerar a Mikhail Gorbachov como el instigador de la revolución que se ha desencadenado en los países del Este. Y más extraño aún pretender hacernos creer que, para sustituir al comunismo de Estado, esos pueblos aspiran a implantar vaya uno a saber qué modelo socialdemócrata. En realidad estamos asistiendo a una revolución liberal y conservadora que comenzó en los Estados Unidos en 1980, propagándose después por Europa occidental (Gran Bretaña, España, Francia), el Tercer Mundo (la India, el Brasil, la Argentina), Asia (Corea, Taiwan, China), para culminar, aunque sólo en último lugar, en el bloque soviético, empezando por Polonia.

El gorbachovismo, lejos de encabezar el cortejo, aparece, por el contrario, cerrando el pregón. ¿En qué medida podría calificarse esta marejada como "reaganiana"? El punto que estos levantamientos populares y movimientos de revisionismo intelectual tienen en común consiste en asociar en cada caso el modelo liberal y los valores conservadores, la economía de mercado con la democracia y la reivindicación de la identidad nacional. En eso consiste la innovación por contraste con el liberalismo clásico, que siempre había sido por propia inclinación anticonservador y radicalmente opuesto a las iglesias.

Reagan

El anterior presidente norteamericano fue el primero en formular esta nueva alianza entre la moral tradicional y la "sociedad abierta", para retomar la expresión clásica de Karl Popper. Recordaremos que, a comienzos de la década del '80, entre los intelectuales y políticos occidentales Reagan era considerado con sarcasmo. Las burlas se hicieron aún más punzantes cuando osó calificar a la URSS de "imperio del mal", mucho antes incluso de que apareciera la perestroika.

Y sin embargo todos los análisis de Reagan se revelaron hoy premonitorios. A la zaga de los Estados Unidos, todos los gobiernos han "reaganizado" sus economías, reduciendo el peso de la intervención pública en ellas; poco importa que esos gobiernos fueran liberales (el caso de Alemania y Japón), conservadores (Gran Bretaña), socialistas (Francia y España) o peronistas, como en la Argentina. Igualmente, ya nadie pone en duda que la reivindicación de la identidad nacional, el despertar de las culturas y del sentimiento religioso, hayan sido un parámetro determinante —nos guste o no— de la efervescencia de la década del '80. y todos aquellos que traten de oponerse al nuevo desarrollo de los acontecimientos serán arrastrados por la marea popular o forzados a reprimirlos duramente, al estilo chino o cubano.

Tentativas desesperadas

Por supuesto que las estructuras (las "nomenklaturas") se esfuerzan desesperadamente por preservar su poder, sacrificando para ello las apariencias: el gorbachovismo, que niega toda participación a la iniciativa privada, constituye una de estas tentativas. Pero ya ha fracasado. El gorbachovismo, en efecto, es un fracaso porque trata de postergar las aspiraciones liberales de los pueblos y porque se niega a admitir que sólo la economía de mercado puede sacar a las naciones de la miseria, inclusive a las naciones soviéticas.

Claro que, a pesar de todo, ha encontrado aliados entre la "intelligentzia" occidental, que improvisa, a marchas forzadas, la elaboración conceptual de una nueva socialdemocracia. Es sumamente revelador, a este respecto, que el Partido Comunista polaco haya simulado su propio hundimiento para reaparecer de inmediato con una etiqueta socialdemócrata. Y resulta igualmente revelador que los rumanos adhieran masivamente, en estos días, al Partido Liberal y al Partido Nacional Campesino, en protesta contra las nuevas autoridades, que tratan de imponer una perestroika local. Y reveladores son, finalmente, los balbuceos con que el socialismo francés trata de acercarse a la socialdemocracia en un intento por engancharse al tren de la esperanza.

Los auténticos revolucionarios

Muchos son los europeos que desearían ayudar a Polonia, Rumania o al Tercer Mundo. Pero estos países no existen. Hay, sí, polacos y rumanos que se reivindican como liberales, y es a ellos a quienes se debe ayudar particularmente, pues son los auténticos revolucionarios de nuestro tiempo.

También hay hombres en el Tercer Mundo que explican que el liberalismo —la democracia y el capitalismo— es la solución para la pobreza de las masas. Tal el discurso verdaderamente innovador de Mario Vargas Llosa, en el Perú, o de Octavio Paz, en México. Es a ellos, también, a los que hay que sostener, y no a una entidad abstracta denominada Tercer Mundo.

En suma, los liberales deberían analizar mejor los acontecimientos actuales como una revolución liberal y conservadora; deberían acompañar esta revolución, que es la suya, ayudándola a vencer sin violencia y no dejándose manipular más por las fuerzas reaccionarias de la socialdemocracia.

GUY SORMAN
(La Nación)

UN NUMERO MAS.

Rogamos a nuestros lectores quieran considerar nuestra edición anterior como doble. En consecuencia, a la misma corresponde aplicar los números 559 y 560, este último omitido en la fecha de tapa.

EL PATRIARCA IEGHISHE DERDERIAN

Una importante figura de la Iglesia Apostólica Armenia, representante de una generación que siguió al gran genocidio de 1915 perpetrado por los turcos, que vivió privaciones, destierro, orfandad hasta llegar a manos del patriarcado de Jerusalem que les dió educación, formación religiosa—nacional, y espíritu de lucha para rehacer la vida moral, material y espiritual del fragmentado pueblo armenio, fue la persona de Ieghishé Derderian, fallecido el 1º de febrero ppdo.

Formo, juntamente con SS Vazken I, en Etchmiadzin, y con el Patriarca de Constantinopla, Shenork Kaloustian, una trilogía que por casi tres décadas marcó el paso de un ciclo lleno de transformaciones, mutaciones sociales, migraciones, y un período en el cual el orgullo armenio a nivel internacional tocó uno de sus puntos más altos por siglos. Podríamos agregar también, pero ya fuera del plano religioso, pero muy cercano a el, la presencia de Alex Manoogian en la Presidencia de UGAB apuntalando la obra de la Iglesia Armenia, como uno de los objetivos a nivel personal e institucional.

Nació, el Patriarca Derderian, en 1910 en la aldea de Gainamirán, región de Van de la Armenia Occidental. Tras sufrir los horrores de la primera guerra mundial, ingresa en la Congregación de los Santos Santiagos de Jerusalem, donde realiza sus estudios y recibe la ordenación sacerdotal, Vartabed de la Iglesia Apostolica Armenia, en 1932 de manos del Patriarca Torkom Kuchakian.

Vivió en Jerusalem en los años de oro de esa Institución, bajo la tutela de los grandes doctores de nuestra Iglesia como fueron Ieghishé Turian, Torkom Kuchakiam, los poetas Vahan Tekeyan, Hagop Oshagan y otros. De 1937 a 1945 ejerció la función de rector del seminario, con gran dedicación, encontrándose entre sus alumnos nuestro extinto Primado Papken Abadian, el Rev. Archimandrita Harutium Mouchian, el Obispo de Brasil, Monseñor Datev Garibian, y muchos otros.

El 8 de junio de 1960 es electo por los miembros de dicha Congregación Patriarca de la Sede Apostólica de Jerusalem. Persona dotada de un fuerte carácter, acorde por otra parte con la personalidad de un líder que debe defender los derechos del pueblo y de la Iglesia Armenia en los Santos Lugares, preparó un gran ejército de religiosos que llenaron las necesidades espirituales de las distintas comunidades armenias del mundo. Refaccionó, a través de una gran colecta nacional, en cuyo transcurso visitó Sudamérica en 1963, en el edificio del templo de la Santa Resurrección, cuya tercera parte de la responsabilidad comparten por igual con la Iglesia Apostólica Romana y la Ortodoxa Griega. Supo ganar la atención de numerosos benefactores entre los cuales podemos destacar a Alex y Marie Manoogian, a Edward y Hellen Mardigian, ambos líderes de la UGAB, para la construcción del edificio del noviciado y de la biblioteca del Patriarcado.

Poeta, escritor, brillante orador, muchos miembros de nuestra comunidad aún recuerdan sus sermones y discursos. Fue director de la revista religiosa—filosófica SION, órgano oficial del Patriarcado.

Como escritor firmaba bajo el seudonimo de IEGHIVART, destacándose sus numerosas obras, entre las cuales merece destacarse "El forastero" (prosa sobre páginas de la vida de Jesús). "El General Rojo", dedicada a las victimas del 24 de abril, el "Apostol de los paganos", el "Iluminador" etc.

Monseñor Ieghishé Derderian fue consagrado Obispo en 1951 en San Etchmiadzin, recibiendo en esa ocasión, también, la misma distinción, el Obispo de Rumania Monseñor Vazken Baldjian, actual Catolicós, de manos del Catolicós Kevork VI.

El período de su reinado tuvo momentos muy críticos con luchas internas, del cual creo que no es el momento de hacer la evaluación. De cualquier manera el Patriarca Ieghishe Derderian, genuino representante del mundo de Vaspurcan, con su vida y su acción rindió tributo al pueblo que lo vió nacer.

M.S.

MONSEÑOR TORKOM MANOUKIAN

Fue electo lugarteniente del Patriarcado Armenio de Jerusalem

El viernes 9 de febrero, a las 10 de la mañana, se reunió en pleno la Asamblea de miembros de la Congregación de los Santos Santiagos de Jerusalem, eligiendo por mayoría al actual primado de la Iglesia Apostólica Armenia para la zona oriental de los EE.UU. S.E. Monseñor Torkom Manoukian, lugarteniente del Patriarcado Armenio de Jerusalem.

A dicha reunión asistieron, representando a Sudamerica, el Obispo de Brazil S.E. Monseñor Datev Garibian y el Rev. Archimandrita Kissag Mouradian, de Buenos Aires.

La elección final, que por tradición se realiza pasados los cuarenta días del fallecimiento del Patriarca, tendrá lugar a fines de marzo próximo.

M.S.

SOBREVIVIENTES DE BAKU CUENTAN SU TERROR

Las siguientes son declaraciones hechas por refugiados armenios escapados de Bakú, a Matthew Der Manuelian, abogado de Nueva York, quien dirige en Erevan la oficina de la Armenian Assembly of America. Estas declaraciones aparecieron en el Washington Post, el 24 de enero.

KARLEN SARKISIAN. Escapó con su hija Svetlana

El 14 de enero, a las 11, yo estaba solo con mi hija Svetlana en mi departamento, cuando escuché ruidos y gritos. Salí al balcón y vi un camión cargado con gente vistiendo ropas civiles. Uno de ellos, con un megafóno, exhortaba a los azerbaijanos a buscar a los armenios y quemarlos.

Ante esta situación abandoné rápidamente mi departamento y fuí con mi hija al de una mujer rusa que vive en el edificio de enfrente.

Desde allí nosotros vimos a cerca de 100 personas entrar en nuestro departamento por el balcón. Desde ese momento, una familia azerbaijana empezó a vivir en nuestra casa.

Por la mujer rusa que nos había cobijado supe que la multitud me estaba buscando, y según contó en su presencia el comandante de la Policía Mehman Suleimanov, Sarkissian debía ser capturado y quemado.

Luego supe que estas masacres habían sido organizadas por el Frente popular Azerbaijano.

Entonces, llamé al no muy lejano cuartel general y pregunté por nuestra seguridad, Y puedo decir que salvamos nuestras vidas gracias a la eficaz intervención de los coroneles Alexander Lapotnikov y Mikhail Shoyko.

KLAVDIA KRYUCHKOVA HAIRA PETIAN. Escapó con su hija Mad lena.

Jamás pensé que ellos pudieran tocarme a mí y a mi hija; seis años atrás falleció mi marido armenio, y yo sola crié a mi hija.

Cuando yo salvé a los Sarkisian, escondiéndolos en la casa de una mujer rusa y regresaba a mi casa, encontré cerca de mi domicilio a un capitán de policía, Ibrahimov, quien me preguntó dónde estaba Karlen y su hija, dado que ellos estaban siendo buscados por la policía. Respondí que no lo sabía.

Subí a mi departamento, y una hora después dos hombres vinieron a mi casa y me dijeron que eran representantes del Frente Popular Azerbaijano. Y me preguntaron:

¿ **Aquí viven armenios ? No, sólo rusos**, les respondí.

Entonces me pidieron mi pasaporte, lo miraron y me dijeron: **"Sus niños son armenios y usted es una traidora a nuestra nación"**. Y se fueron.

El Comité de Vivienda había preparado listas con las direcciones de armenios. Un día antes se había extendido el rumor de que iba a haber una masacre.

Después que los hombres se fueron, tres conocidos vinieron a nuestra casa para decirnos que la multitud, dirigida por los líderes del Frente Popular, me estaba buscando, que querían arrebatarme a mi hija y marchar con ella desnuda por las calles.

Al saber esto escapamos aterrorizadas, sólo con la ropa que teníamos puesta, y fuímos a la casa de la señora rusa donde estaban Sarkisian y su hija.

Un vecino me dijo después que a la medianoche una multitud de hombres y mujeres vinieron a nuestro departamento, echaron abajo las puertas y se llevaron absolutamente todo.

Por la mañana yo pedí al comandante de las fuerzas adonde habíamos ido en busca de refugio junto con los Sarkisian, que alguna tropa armada me acompañara hasta mi departamento.

Veinte minutos más tarde, 50 personas rodearon nuestro edificio. El lugarteniente Shoyko bajó y comenzó a caminar hacia ellos. Yo, por mi parte, llamé a la policía, quien me envió 2 policías, fuímos puestos en un coche y trasladados al campo militar.

Allí, en el cuartel, ellos trataron de que los refugiados fuéramos, con custodia policial, hacia el ferry, pero todos convinimos en que no confiábamos en la policía. Después de muchas negociaciones fuímos acompañados por los soldados rusos.

Ya en el ferry, y antes de que llegáramos a Krasnovodsk, cuatro personas habían muerto en la embarcación y una mujer había dado a luz. Nadie sabía quienes eran esas personas muertas.

En el ferry vimos a una muchacha con los labios hinchados, y supimos que ellos la habían desnudado, golpeado y forzado a lamer el suelo.

Ya el 13 de Enero nosotros habíamos visto que próximo a Lenín Sq. ellos habían quemado propiedades, y que en un departamento echaron al fuego a su propietario, un armenio. Un policía que estaba apostado cerca del lugar, nada hizo al respecto.

INGA ARMIKOVNA KARAMIAN.

El sábado 13 de enero una persona vino a mi departamento y me preguntó si yo quería vender la propiedad. **"Si usted no lo vende, en 2 días yo vendré con 50 personas más"**.

El domingo vinieron 2 personas y me ordenaron que abriera la puerta. No les abrí. Entonces ellos preguntaron mi nacionalidad. Les respondí: **"Rusa, y mi marido es azerbaijano"**. Entonces me amenazaron con que volverían el 19, y si encontraban un armenio lo matarían.

Por la tarde vinieron otra vez. Yo corrí al balcón pidiendo a gritos por la KGB. Nadie vino. Entonces, con mi hija, mi madre y mi hermana corrí fuera de mi departamento y fuí a la planta baja.

Refugiados armenios arriban a Zvartnotz, en Erevan, escapando de la atroz persecución azerí en Bakú. Ellos están entre los miles de armenios que huyeron del terror azerí y del pogrom, pasando a Krasnovodsk en la margen oriental del Mar Caspio, en Turkmenia, para allí volar a Erevan. Otros se dirigieron a Moscú.

Antes de salir del edificio fuimos abordadas por un hombre que golpeó a mi hija y me arrebató mi collar. Luego trató de tirarnos al suelo, pero ante nuestra resistencia escapó para salvarse. Fue en ese momento que tuvimos oportunidad de ganar la calle.

Ya afuera, nos topamos con un grupo de soldados rusos, a quienes supliqué que nos salvaran junto con nuestros efectos personales, pero ellos nos dijeron que fuéramos a la policía.

Fue allí cuando me desmaye y me llevaron al departamento de una joven amiga judia.

Estando en ese lugar, mi amiga recibió un llamado de uno de mis vecinos, quien comunicaba que la policía había ordenado que nos presentáramos a la estación policial.

El 15 de enero fuimos a la estación Se habían reunido allí alrededor de 50 armenios, a todos los cuales la policía nos puso sobre un autobus que nos llevaría a la costa.

A los chicos y a los ancianos les dieron sandwiches y limonada.

Ya en el ómnibus, algunos azerbaijanos quisieron apoderarse de nuestras joyas, pero otros dos azerbaijanos los hicieron desistir de su propósito.

continuará.

Merceril S.A.

Larrea 237. Capital

I.E.: 48-9343

Խորհրդային Միութեան Բարեկարգումներու Շարժումը

Գրեց՝ Նորայր Գարատաճեան

Հոկտեմբերյան յեղափոխութենէն ի վեր, առաջին անգամ ըլլալով, Նոյեմբեր 5, 1985-ին, եւ ամիկ ապրիլ 5, 5 տարիներու հոլովոյթին, Խ.Միութիւնը ապեկոծ թատերաբեմն է՝ Կորպաչեվի գլխաւորած ընկերա-տնտեսական ու քաղաքական անցուր բարեկաւոումներուն, նաեւ, հետզհետէ աւելի ծաւալուն անցուդարձերու եւ արմատական փոփոխութիւններու՝ որոնք զգալի ու լուրջ շեղումներ են՝ տակաւին մօտիկ անցեալին անձնեմոխելի հատարուած, մարքսիստ-լենինիստ ուղղափառ ուղեգծէն:

Ցարաբերաբար կարճ այս ժամանակաշրջանին մէջ՝ Խ.Միութեան ամբողջ տարածքին ի յայտ եկած ազգամիջեան հարցերը, ընկերա-տնտեսական սուր տագնապը, տնտեսական-ընկերային անկայունութիւնը, սղաճը, դրամանիշին (ռուբլի) ուժգին անկումը, ապրանքներու պակասը, անգործութիւնը (8-էն 10 միլիոն անգործ, ըստ՝ հաւաստի աղբիւրներու), առաւել՝ այլ երեւոյթներ, ինչպէս յաճախակի ցոյցերն ու գործադուլները՝ այնքան աստիճանաբար ցնցեցին Միութեան աւանդական հաստատութիւնները ու կառոյցները՝ որ, այսօր, այս վերջինը կը պարզէ խոռված, բաժնուած, ու իր կարողութիւնները սպառած երկրի մը անսովոր պատկերը:

Տուեալ պայմաններուն տակ, անցեալ Փետրուարի 7-ին, յետ եռօրեայ բուռն պայքարի թեր ու դէմ հակումներու **միջեւ**, կենտկոմը, մեծամասնութեամբ կ'որդեգրէր, փոքր փոփոխութիւններով, Կորպաչէվի ներկայացուցած առաջարկը՝ ջնջելու սահմանադրական յօդուածը, որ կը վերաբերի կուսակցութեան գերիշխանութեան ու մենաշնորհներուն: Ի շարս ասոր, նաեւ կ'որոշուէր նախագահական -ժողովրդավարական տիպի- դրութեան հաստատումը:

Հոգ չէ թէ՝ սպագայ նախագահական անձնաւորութիւնը պիտի ըլլայ հանդրութիւնը՝ աւելի լայն իրաւասութիւններով օժտուած, Միացեալ Նահանգներու եւ Ֆրանսայի նախագահական իշխանութեան օրինակներուն: Կարեւորը այն է՝ թէ Կորպաչէվ, որ, անկասկած, կատարեալ երաշխիքը ստացած է Խ.Միութեան առաջին նախագահը ըլլալու, կը յուսայ, կամ կը հաւատայ թէ՝ պիտի կարենայ լուծել երկրին մէկէ աւելի հրատապ հարցերը՝ զօրաւոր, գրեթէ անհնակակշռելի, իշխանութիւն մը իր ձեռքին մէջ կեդրոնացնելով:

Ներկայ իրերու ոչ-ուսադրիչ դրութեան տակ, ուր Միութեան թիւ մէկ ղեկավարը կ'ենթարկուի սուր քննադատութիւններու եւ յար ձակումներու՝ թէ՝ ձախակողմեան Պորիս Իէլցինի եւ թէ՝, մանաւանդ պահպանողական-աջակողմեան Իկօր Լիկաչէվի՝ նման փառասիրութիւն մը՝ առնուազն ցնորական է: Կորպաչէվ՝ ինչպէս կ'ըսէ ու կը յայտարարէ զինք հետաքրքրողը՝ իր թանկագին փերեսթրօյքան է, ինչպէս տասնամեակներ առաջ, նախագահ Ռուզվելթի համար՝ «Նիւ Տիլ»-ը:

Կանխահաս է տակաւին, եւ վերոնշեալ տուեալներէն միայն, հետեւցնել թէ՝ հաւանական գերիշխանութեան վերացումը եւ նախագահական դրութեան հաստատումը՝ պիտի համապատասխանեն, եթէ ոչ տիրապետող կուսակցութեան աստիճանական վերացումին կամ՝ հետացումին՝ քաղաքական բեմէն՝ գոնէ անոր նկատելի տկարացումին:

Քրեմլին, որ անցեալ Փետրուարի 12-ին, ի միջի այլ ծրագիրներու, Գ.Խորհուրդին կը յղէր քուէարկուած առաջարկը՝ տակաւին, ըստ երեւոյթի, պիտի մնայ տիրապետող կուսակցութեան հպեցողութեան ներքեւ, եւ ըստ փոլիթպիւրոյի բանբեր Վիթալի Վորոթնիքովի՝ պիտի պայքարի, իր սեփական գոյապահպանումին ի խնդիր՝ նոր յայտնուած, կամ տակաւին յայտնուող քաղաքական ուժերու, կուսակցութիւններու, կամ՝ կազմակերպութիւններու դէմ յանդիման:

Որքան հասկնալի՝ նոյնքան խորհրդաձշական է առած որոշումը Կորպաչէվի գլխաւորած Գ.Խորհուրդին, Փետրուարի 27-ին, 414-ի վրայ՝ 347 ձայներու մեծամասնութեամբ, որ կը վաւերացնէր Քրեմլինէն՝ իրեն փոխանցուած, նշեալ առաջարկը: Ուշագրաւ կէտը՝ տիրապետող նոյն մտաոհոգութիւնն է, չըսելու համար մտասեւեռումը՝ կորսուած ժամանակը հաւակշռելու, եւ ընդդիմադիրներուն առջեւ խոչընդոտելու՝ բոլոր ճանապարհներն ու միջոցները պետական հարուածով մը՝ ներկայ իշխանութիւնը տապալելու:

Ոչ ոք կը յամարձակի յայտարարել, կամ՝ ըսել թէ՝ ո՛ր տակաւին կրնան առաջնորդել բարեփոխումներու զարգացումները. բարեփոխումներ՝ որոնց ներբողականը կատարեց, անցեալ Փետրուարի 10-ին, ԱՄՆ-ի արտաքին գործոց Նախարար Ճ.Պէյքըր, Լենինի կիսանդրիին ստորոտը գետեղուած Գ.Խորհուրդի ամպիոնէն, եւ որոնք տակաւին ԱՄՆ-ի պաշտօնական դրուատանքի առարկան կը շարունակեն դառնալ:

Այսուհետեւ, միակ ծանօթ ու շօշափելի կողմը հարցին՝ այն իրողութիւնն է թէ՝ Կորպաչէվ, եթէ նոյնիսկ յաջողի իր կատարեալ հակակշռին տակ առնել Միութեան ղեկը, ո՛չ մէկ ներգործութիւն պիտի կարենայ բանեցնել իրադարձութիւններու անսպասելիօրէն արագընթաց հոլովոյթին վրայ, զորս ինք անձամբ շղթայազերծեց:

Իրա՛ւ իշխանութիւնը, ամբողջական ու հեղինակաւոր, բովանդակ երկիրը հակակշռելու, ըստ երեւոյթի, հետզհետէ խոյս կու տայ Քրեմլինի ձեռքէն:

Այժմ՝ հարցականը այն է թէ՝ ի՞նչ նորութիւն կարող են բերել Միութեան աւելի քան 2/3 բնակչութիւնը ներկայացնող Ռուսական Դաշնակցային Միութեան (Ռուսիա, Ուքրաինա եւ Պիելոռուսիա) մէջ տեղի ունեցող երեսփոխանական ընտրութիւններ, ուր բարեկարգումներու կողմնակիցները կը յաղթանակեն 80% մեծամասնութեամբ:

Ի՞նչ քաղաքական-ընկերային նոր դիմագիծ կրնայ յառաջացնել եւ ի՞նչ ծաւալ ստանալ աջակողմեան Պորիս Իէլցինի յաղթանակը երկրին արդէն խարխուլ կառոյցները հիմնովին փոխելու գծով:

Սակայն՝ մեզ անմիջականօրէն հետաքրքրողը, Հայաստանի հանդէպ՝ ի՞նչ դիրք պիտի որոշեն Միութեան ճակատագիրը՝ տնօրինելու կոչուած ղեկավարները՝ գլխաւորութեամբ այսպէս զօրացած ու գերհզօր Կորպաչէվի:

Լաւատեսութի՞ւն, թէ աւելի յոռետեսութիւն կ'ենթադրեն Միութեան մէջ, թէ շուրջը տեղի ունեցող պատմական յեղաշրջումը եւ յայտնուող ընկերա-քաղաքական նոր արեւելումները: Չենք գիտեր:

Հայաստանի ճակատագիրը՝ պորտային կապերով կապուած է Խ.Միութեան, որ այժմ այն փոթորկալից ովկիանոսն է՝ ուր իշխանութիւնը, եւ իրեն հետ բոլորը, տիտանական ճիգերով ստիպուած է՝ թիավարել հոսանքն ի վեր, փորձելով փրկել՝ փրկելին:

Հայաստան՝ ստիպողաբար հարկատու է միեւնոյն ովկիանոսին, եւ որպէսզի կարենայ գոյատեւել՝ յանձնառու է դիմագրաւելու աւելի աճուող վտանգներ: Սփիւռքը իր ամբողջութեամբ՝ պարտի բաժնել նոյն յանձնառութիւնը, առանց վերապահութեան, եւ քանի տակաւին ուշ չէ՝ իր բոլոր ուժերը -ճշմարիտ, գործնական ու օգտակար- հայրենիքի տրամադրութեան տակ եւ ի սպաս դնելու: Ո՛չ մէկ պատճառաբանութիւն, կամ առարկութիւն՝ կրնայ արդարացնել անհոգութեամբ կամ վերապահութեամբ յատկանշուած մօտեցումներ, որոնց հանդէպ է պատմութեան վճիռը:

Հայաստանի Գրողներու Համաժողովին Դիմումը Աշխարհի Մշակոյթի Գործիչներուն

«Ղարաբաղի Ժողովուրդին Ստիպում Են Ենթարկուել Ապօրինի Որոշման...

Նոյեմբեր 28-ի որոշման հետեւանքով Արցախի մէջ յառաջացած բարդ կացութիւնը մղած է Հայաստանի Գրողներու Համաժողովը, որ դիմում կատարէ աշխարհի գրողներուն եւ մշակոյթի գործիչներուն, անոնց ուշադրութեան յանձնելով Ինքնավար Մարզին մէջ տիրող իրադրութեան ճգնաժամային բնոյթը:

Դիմումին մէջ կը նշուի, որ երկու տարիէ ի վեր **«աշխարհի աչքից ծածկւում է իրականութիւնը, ծածկւում է բոլոր միջոցներով -լինենք դրանք ԽՀՄՄ Կոմունիստական Կուսակցութեան Քաղբիւրոյի եւ Գերագոյն Խորհրդի որոշումներ, թէ Կեդրոնական հեռուստատեսութեան , մամուլի, լրատուական միւս մարմինների հաղորդագրութիւններ, որտեղ շարունակ կեղծւում, աղաւաղում է Ղարաբաղեան այժմեան էութիւնը, այն ներկայացւում է որպէս մի խումբ ծայրայեղականների դաւադրութիւն, Ատրպէյճանի հանդէպ հողային յաւակնութիւններ, վերակառուցմանը խանգարող թշնամական քայլ, եւ, որ ամենից վիրաւորականն է՝ ջանում են ամէն կերպ պահպանել երկու կողմերի զուգահեռութիւնը- հաւասարութեան նշան դնելով արդարի եւ անարդարի, ազատաբաղձի եւ ազատազրկողի, զոհի եւ դահճի միջեւ»:**

Հայրենի գրողները զայրոյթով կը մերժեն այն վարկածը, թէ իբր Հայաստանը հողային պահանջք ունի Ատրպէյճանի նկատմամբ: Հարցը Արցախի ինքնորոշման իրաւունքի իրականացումն է եւ գաղութատիրական լուծէն ազատուելու պահանջքը:

Հայ գրողները կը յիշեցնեն երկրի ղեկավարութեան կողմէ չդատապարտուած եւ քաղաքական գնահատական չստացած Սումկայիթեան եռօրեայ ապահդի անպատժելիութեան ծնած Պաքուի ջարդերու մասին:

«Սումկայիթը» եւ «Պաքուն 20-րդ դարասկիզբին Երիտթուրքերի հայ ժողովուրդի վրայ գործադրած ցեղասպանութեան շարունակութիւնն են մարդու ու մարդկայնութեան հանդէպ գործուած անէրեղի յանցանք, որը դեռ սպասում է Ձեր լիամասն դատապարտութեան, Աշխարհի ժողովուրդների դատապարտութեան

կ'ըսուի դիմումին մէջ:

Կը նշուի, որ Արցախը երկու տարի, իսկ հայկական Հանրապետութիւնը աւելի քան 5 ամիս Ատրպէյճանի կողմէ կը գտնուի շրջափակման մէջ: Կառավարութիւնը չի միայն չի իրականացներ շրջափակումը վերացնելու մասին ընդունուած որոշումները, այլ աւելին, նոյնիսկ համաձայն չգտնուիր Երեւանի օդանաւակայանով Հայաստան հասցնել կարեւոր ճաճաւալ միջազգային օգնութիւն:

«Այսպիսով -կ'ըսուի դիմումի մէջ- կործանարար երկրաշարժից արդէն կիսաւէր Հայաստանի ժողովուրդը մատնուած է անընդհատ վհձակի իր անօթեւան եւ անմխիթար մնացած ձմրան ցրտում սարսուռ աղէտեալներով, օրէց օր աւելացող եւ Ատրպէյճանից վանտալների ձեռքից հազիւ մազապուրծ արած 300.000-ի հասնող փախստականներով, իր հանրապետութեան մանկներին Ատրպէյճանի հրոսակ խումբերի կողմից պարբերաբար սպանդի ղացնող կրակոցների առկայութեամբ»:

Աշխարհի գրողներուն, մշակոյթի գործիչներուն դիմումով տեղեկացնելէ ետք՝ Հայաստանի Գրողներու Համաժողովը կը կոչ կ'ընէ անոնց՝ իրենց ազդեցիկ ձայնը բարձրացնել՝ Ղարաբաղի ժողովուրդին ստիպուած ենթարկուելու Ապօրինի Որոշման...

(Շար. ի էջ 11)

Բարեգործականի Աւանդը՝ Հայ Երիտասարդութեան

Արժանթինահայ հանրածանօթ դէմքերէն, ազգային ծառայութեան նուիրուած երկարամեայ եւ համեստ ղեկավար՝ Պրն.Վահրամ Հայրապետեան ատենապետն է տեղւոյս Բարեգործականի Մասնաճիւղի Վարչութեան: Անսակարկ եւ ուղղամիտ հայրենասէր, ան աշխատած է տասնամեակներու ընթացքին եւ տակաւին կը շարունակէ աշխատիլ, մանաւանդ 7 Դեկտեմբերի աճաւոր երկրաշարժի վաղորդայնէն ասդին, առաւել կորովով ու համոզումով ի նպաստ Մայր Հայրենիքին, Մայր Էջմիածնին, Հայ Դատի եւ հայապահպանման համար տարած անձնուրաց գործերուն առընթեր:

Պրն. Հայրապետեան հաւատարիմ՝ Հ.Բ.Ը.Մ.-ի ազգանուէր ու անշեղ ուղեգծին, ու նաեւ անոր մարդկային ու բարեսիրական վեհ նպատակներուն, միշտ իր անձնական շահերը ստորադասած է մեր ժողովուրդի գերագոյն շահերուն:

Ան՝ պաշտօնաթերթ «Սարտարապատ»-ի սիրուած ու տարգուած բարեկամներէն է, ինչպէս նաեւ անոր հաւատարիմ եւ հետեւողական ընթերցողներէն:

Վերջերս, 1989 տարուան Դեկտեմբերին, Պրն.Հայրապետեանի գլխաւորութեամբ Էր՝ որ հայրենիք մեկնեցաւ տեղւոյս Հ.Բ.Ը.Մ.-ի Մարի Մանուկեան Կրթ. Հաստատութեան, 1988 տարեշրջանի 30 շրջանաւարտշրջանաւարտուհիներէ բաղկացած խումբը, հայ-ազերի արիւնալի առճակատումի, եւ Պաքուի ջարդին նախօրեակին՝ հայրենի ճգնաժամը իր կնճռոտ ու տառապալի հանգրուանը չթեւակոխած:

Հոն՝ աղիտահար Հայրենի հողին վրայ, Մ.Մանուկեանի շրջանաւարտները այցելեցին Խոր Վիրապը, հիւանդանոցներ, որբանոցներ ու մանկապարտէզներ: Ունեցան պատմական յուզիչ հանդիպումներ՝ Ամենայն Հայոց Վեհափառ Հայրապետին, Սփիւռքահայութեան Հետ Մշակ. Կապի Կոմիտէի նախագահին, կորովի ու անձնուէր նախագահ Լուիզ Սիմոն-Մանուկեանին, հայազգի աշխարհաճոխ անձնաւորութիւն՝ Շարլ Ազնաւուրին եւ տակաւին այլ կարեւոր դէմքերու հետ:

Այս շրջագայութեան ընթացքին, ի՞նչ շրջագայութիւն, եւ ո՞վ կրնայ խօսիլ նման բանի մը մասին, երբ մեր հայրենիքը կ'ապրի իր պատմութեան ամենէ դժնդակ ժամերը: Երբ հայրենի վիրաւոր ու սգաւոր ժողովուրդը կորած կու տայ բնութեան ամենէ բիրտ պայմաններուն դէմ, երբ կեցած են վերաշինութեան գործերը եւ աւելի քան կէս միլիոն անպատսպար հայեր կ'ապրին նախնական միջոցներով պատրաստուած բնակավայրերու մէջ, կամ վրաններու տակ: Մէկ խօսքով՝ երբ մեր ամբողջ ժողովուրդը Պաքուէն՝ Արցախ եւ Արցախէն՝ Հայրենիք եւ սփիւռք կը գտնուի լինել-չլինելու անհաւասար գոյամարտի մը, ճակատագրական մարտահրաւէրին առջեւ, բոլորս ալ զօրաշարժի մէջ կը գտնուինք: Բոլորս ալ կը դիմագրաւենք նոյն վտանգը: Աւելի տաւ պիտի ըլլար, ուրեմն ըսել՝ իր առաքելութեան ընթացքին, Հ.Բ.Ը.Մ.-ի խումբը մօտէն շփում հաստատեց մեր հայրենի քոյր-եղբայրներուն հետ, խառնուեցաւ անոնց եւ բաժնեց անոնց ցաւերն ու տառապանքները: Ինչ փոյթ փոքր ժամանակի մը համար:

Տեղի ունեցաւ նաեւ կարեւոր հանդիպում մը սոյն խումբին եւ ԱՄՆի Բարեգործականի երիտասարդներուն միջեւ: Այն երիտասարդներուն որոնք եկած էին իրենց ամառուան արձակուրդը անցնելու համար Մայր Հայրենիքի աղիտահար շրջաններուն մէջ, աշխատելով պարզ աշխատաւորներու պէս ամբողջական նուիրումով, առանց ակնկալութեան:

Անոնք եկած էին -ինչպէս իրենցմէ առաջ ուրիշներ- ապրելու համար իրենց հայրենի քոյր եղբայրներուն հետ, բաժնելու համար իրենց զրկանքները, տառապանքներն ու ցաւերը, վեհ ոգիով: Ճշմարիտ ֆէտայիներ են անոնք:**Հոս կը կայանայ Բարեգործականի հզօրութեան գաղտնիքը:** Հոս է դարձեալ որ Բարեգործականը ցոյց կու տայ պերճախօսօրէն թէ՝ կը հաւատայ միայն դրական, գործնական ու օգտակար զօրակցութեան՝ հայրենիքին եւ հայրենի ժողովուրդին, գտնուի ան լաւ թէ՝ վատ պայմաններու տակ: Այսպէս ըրած է Խ. Հայաստանին ստեղծումի առաջին օրերէն եւ այսպէս ալ պիտի շարունակէ առ յաւէտ, իր ճակատագիրը կապել Հայրենիքի ճակատագրին: Օգնել, աջակցիլ, զօրակցիլ ու պայքարիլ անոր հողին անվըտանգութեան ու ժողովուրդին ֆիզիքական ապահովութեան համար:

Վերջին խօսք մը Պուէնոս Այրէսի Մարի Մանուկեան Կրթ. Հաստատութեան 1988 տարեշրջանի սոյն շրջանաւարտները, որոնք պէտք է մեկնած ըլլային 1988 տարուան Դեկտեմբերին, եւ 7 Դեկտեմբերի աճաւոր երկրաշարժին հետեւանքով ո՛չ միայն յետաձգած էին իրենց ճամբորդութիւնը, նախապատուութիւնը տալով գաղութիս մէջ աղիտահար հայրենիքի համար կազմակերպուած օժանդակութեան գործերուն, այլեւ՝ այն գումարը, որ գոյացած էր, շնորհիւ տարիներու բազումն զոհողութիւններու եւ աշխատանքներու իրենց եւ իրենց ծնողներուն՝ նուիրած էին աղիտահար հայրենիքի օժանդակութեան վսեմ նպատակին: Այս նուիրատուութիւնը իր նիւթական արժէքէն վեր եւ անդին, կը պարունակէր խորհրդանշական բարձր իմաստ մը: Ան ցոյց կու տար գաղութիս թէ՝ ի զուր չեն Բարեգործականի բոլորանուէր աշխատանքներն ու գործունէութիւնը, հայապահպանման գծով, ու մանաւանդ լաւ հայեր պատրաստելու տեսակէտէն:

Այսօր մենք համոզուած ենք առաւել քան երբեք թէ մեր երիտասարդութիւնը կազմ ու պատրաստ է, աւելին յանձնառու է, իր ուսերուն վրայ առնելու եւ շարունակելու Հայ Դատի հետապնդումը եւ հայ պահանջատիրութեան պատուաբեր երթը: Միշտ մնալով հայրենիքի կողքին եւ պատասխանելով անոր ժողովուրդի կանչին:

Հայրենիքէն վերադարձին՝ ունեցանք Պրն. Հայրապետեանին հետ շահեկան հարցազրոյց մը, զոր կը հրատարակենք յաջորդ թիւով:

Պրն.Հայրապետեան՝ նախագահ, Կ.Դալլաքեանի եւ տեղակալ Գ.Պաղտասարեանի միջեւ Սփիւռք.Մշակ.Կապի Կեդրոնին մէջ: Ետին՝ շրջանաւարտները:

Պատմական խմբանկար՝ Ամենայն Հայոց Վեհափառ Հայրապետին հետ, Սուրբ Էջմիածին:

Մատենադարանին առջեւ:

Ջոր.Անդրանիկի յուշարձանը՝ Լենինականի մէջ:

Պրն.Հայրապետեան Լենինականի, Շիրակացի 127 թիւ 11 մանկապարտէզի տնօրէնուհի՝ Տիկ. Լենա Յովհաննէսեանի հետ։

Նուէրներու բաշխում։

Խումբին կեդրոնը՝ նախագահ Լուիզ Մաճուկեան Սիմոճ, Գարեգին Եպս., Տէր եւ Տիկ. Հայրապետեաններ։

Մտերմութիւն եւ ջերմութիւն։

Գոհունակութիւն եւ շնորհակալութիւն։

Խոր Վիրապի եկեղեցւոյ մէջ խումբը Խոստովանանքի պահուն։

Սիտառուչ տեսարան մը՝ Շրջանաւարտները արտասուալից աչքերով կը դիմաւորեն հայ որբ մանուկներու։

Սուրբ Հաղորդութիւն։

Տեղեկագիր Հայաստանի Մասին, Յունուար 6-25

Այդ տուները շատ հանգստաւէտ են, բայց դժբախտաբար՝ արտաքինով շատ անդիպապոյր: Նորվեկիական հիւանդանոցը հոլակապ է: Թերեւս անոր համար որ արդիական է, ունի լայն միջանցքներ, մեծ պատուհաններ եւ ընդարձակ հիւանդասենեակներ: Նոյն վայրին մէջ տակաւին պիտի կառուցուի վերականգնումի կեդրոն մը:

Հայերը կառուցած են նոր եկեղեցի մը, գերեզմանատան մօտ բլուրի մը վրայ, բայց Սպիտակն ինքնին կը մնայ ամայի՝ իբրեւ ողբերգական յուշը աղէտին:

Այցելեցինք շուրջ 7 գիւղեր շրջանին մէջ, իւրաքանչիւրը խորհրդային հանրապետութեան մը կողմէ որդեգրուած: Զանազան յատկագծերով տուներ կը կանգնուին խորհրդային վերակացուներու եւ բանուորներու ներկայութեամբ: Այս գիւղերուն տեսքը որոշապէս պիտի փոխուի, մանաւանդ որ շատեր հիմա լաւ կազմակերպուած են՝ ի փոխարէն մեր վարժուած կիսատ-առատ տուներուն:

Նալպանտ գիւղը գրեթէ աննմանելի դարձած է անցեալ Յունուարի եւ Մարտի այցելութիւններէս ասդին: Քլատակներուն մեծ մասը (այս 2.000-նոց գիւղը ամբողջովին կործանած էր) վերցուած է: Ռուսական Կրասնոտար քաղաքը հոն կը կառուցէ 150 տուներ, որոնցմէ 50-ը ամբողջացած են: Օգտագործած են տեղական քարը, բայց բոլոր փայտերը, դուռներն ու պատուհանները դուրսէն բերած են:

Սարալանջ գիւղին մէջ կառուցուած են 53 տուներ՝ 23-ով աւելի նախերկրաշարժի շրջանէն: Քանի մը հատը պիտի յատկացուին Ատրպէյճանէն գաղթական հայերու: Ռուսերը անցեալ Յունուար 13-ին հասած են Հուսկոյեան, կառուցելու 50 տուներ:

Երբ մեկը կը ճամբորդէ ուղիներով, տեւապէս կը նշմարէ շինանիւթերով բեռնաւոր փոխադրակառքեր: Շինարարութիւնը շաբաթը վեց օր ընթացքի մէջ է, օրական 12 ժամով, բոլոր ոչ-հայ բանուորներու համար:

Կանգ առինք փոքր գիւղ մը, հարսանիքի մը ներկայ գտնուելու: Երաժշտութիւն չկար, բայց երկրաշարժէն ի վեր առաջին անգամն է որ շրջանին մէջ խնճոյք կը սարքուէր: Շուրջ 125 հիւրեր, բոլորն ալ ազգականներ, կենացը կը խմէին նորապսակներուն, ուս ուսի նստած կերակուրով բեռնաւոր երկար սեղաններու շուրջ, վրանի մը տակ, որ նախապէս գործածուած էր իբրեւ ժամանակաւոր ապաստարան երկրաշարժէն ետք: Ամէն մարդ հարազատ մը կորսնցուցած էր հոն:

Կիրովական, Յունուար 19

Այս քաղաքը միւսներէն բաւական տարբեր է: Առաջին հայեացքով կը թուի թէ քիչ բան կործանած է, բայց աւելի ուշ մարդ կը նշմարէ թէ քաղաքին մէջ շատ շէնքեր անբնակ են: Տասնեակներով բնակարաններ կառուցման վրայ են հոս: Քանի մը հատը քաղաքին մէջ, բայց մեծ մասը հիւսիս-արեւմուտքը, հիշդ երկաթուղիին միւս կողմը: Քաղաքապետարանէն հետերնիս կ'առնենք 22-ամեայ երիտասարդ կին մը, մեզ առաջնորդելու: Շրջանը պտտելէ ետք կ'որոշենք մտնել շէնքերէն մին (պատահաբար ան կը կոչուէր Վարչապետ Ռիժքովի անունով): Բաւական լաւ կառուցուած է (խորհրդային չափանիշներով): Առաջին յեծնուած դուռը կը բացուի 8 սենեակնոց յարկաբաժնի մը վրայ, երկրորդը աւելի ընդարձակ է, 5 սենեակներ, դարձեալ լուսաւոր, օդասուն եւ արդիական: Բնակարանները կը յանձնուին առանց կահաւորումի (խոհանոցի բոլոր յարմարանքները պէտք է գնուին):

Մամուլ

Հոս, անշուշտ, մեծ երկիւղ մը կայ: Վախ՝ որ ատրպէյճանցիք կրնան որեւէ ժամանակ յարձակիլ: Կարգ մը յարձակումներ եւ մարդոսպանութիւններ, վերջին հաշուով, հայկական հողէն հազիւ 50 քմ. անդին կը պատահէին:

Ես բաւական հանգստացած զգացի, երբ Յունուար 17-ին ֆրանսացի, գերմանացի, անգլիացի եւ ամերիկացի լրագրողներ ու պատկերասփռային անձնակազմեր սկսան հասնիլ: Անոնք համարձակ են լուրեր ստանալու մէջ, ո՛չ միայն անոր համար որ փորձառու են, այլ քանի որ ունին սարքերը: Հայաստանի մէջ ձայնագրիչներ ու պատկերահան սարքեր հազուագիւտ են. անոնք հաճախ կը խանգարուին վերջին պահուն: Հայաստանի մէջ ո՛չ մէկ տեղ ոեւէ մէկը անգլերէնով լուրեր կը յայտնէ՝ օտար թղթակիցներու: Արմէնփրէսը ո՛չ հեռատիպ ունի եւ ոչ իսկ անգլերէնի թարգմանող: Ասիկա ամենակենսական մարզերէն մէկն է, ուր սփիւռքը կրնայ օգնել: Մենք արհեստավարժներ ու սարքեր պէտք է ղրկենք հոն: Պաշտպանութեան եւ հաղորդակցութիւններու մասին երբ խոսինք, կարծէք 1850 թուականն է հոն:

Տեղական պատկերասփիւռի լրատուութեան մէջ նկատուելի փոփոխութիւն մը կայ: Կը յիշեմ թէ 1988-ի Յունիսին, երբ Զուարդնոցի օդակայանի առումին ժամանակ երկու մարդ մահացաւ, երեկոյեան, պատկերասփիւռէն նուագախումբը միայն Պախ կը նուագեր: Հիմա, լրաբեր ծրագիրը կը հաղորդէ տրամադրելի լուրերուն մեծ մասը (այնպէս ինչպէս որ է), եւ ամէն իրիկուն ժամերով հարցազրոյցներ կը կատարուին քաղաքական կացութեան մասին: Կը խորհիմ թէ ասիկա հետզհետէ պիտի նուազեցնէ Օփերայի հրապարակը հաւաքուելու կարիքը: Բայց Վրեմիան, խորհրդային գլխաւոր լրատու յայտագիրը, կը շարունակէ ըստ կամս լուրեր հաղորդել:

Ամերիկայի Հայկական Համագումարը քանի մը ամիսէ ի վեր կը բանեցնէ իր արբանեակային հեռաձայնն ու հեռատիպը, յաճախ իբրեւ միակ ուղղակի կապը արտաքին աշխարհի հետ: ՀԲԸՄ-ը հիմա երկրորդ արբանեակային հեռաձայն ու հեռատիպ մըն ալ հաստատած է հոն, եւ շուտով պիտի ուղղարկենք երրորդ մը: Անցեալ շաբաթ ՀԲԸՄ-ի գրասենեակը մեզի ղրկեց շաբթուան մը «Նիւ Եորք Թայմզ»ի լուրերն ու յօդուածները (24 հեռատպեալ էջը արժեց 350 տոլար), որոնք անմիջապէս բազմացուեցան եւ տարածուեցան: Առաջին անգամ էր որ պետական պաշտօնատարներ արտասահմանեան թերթ կը տեսնէին այս աստուճ ճգնաժամին դէպքերու միջոցին: Շատ սուղ գործարք մըն է ասիկա, վայրկեանը 10 տոլար, որ տարեկան հարիւր հազարաւոր տոլարներու կը հասնի, բայց փոխարինող լուծում չկայ ներկայիս: ԹԱՍՍը (խորհրդային լրատու սպասարկութիւնը) կը հաղորդէ բոլոր տեղական հաղորդումները՝ Մոսկուայի միջոցով ուղարկուած: կակլուէ

(Շար· 2)

Լուիզ Մանուկեան-Սիմոն

Հայաստանի Գրողներու...

(Շար·ը էջ 8-էն)

կը պահուի, որ Ղարաբաղի մէջ արտակարգ դրութիւն յայտարարելու միջոցով, զէնք ու զօրքի հսկողութեան տակ Ղարաբաղի ժողովուրդին կը ստիպեն ենթարկուիլ **«ԽՍՀՄ Գերագոյն Խորհրդի 1989 թուականի Նոյեմբերի 28-ի ապօրինի, հակատեմոկրատական որոշմանը»**, ազգային ինքնորոշման օրէնքներով ապրող Լեռնային Ղարաբաղը մղելով դէպի ետ, դէպի գաղութատիրական լուծը կրելու կարգավիճակ: Ի նշան բողոքի, Արցախ քաղաքացիական անհնազանդութիւն յայտարարած է, հաստատ մնալով իր **«Մահ կամ Ազատութիւն»** կարգախօսին:

Դիմումի մէջ կը նշուի, որ Կեդրոնը ըստ երեւոյթին որոշած է Ատրպէյճանի մէջ Խորհրդային կարգերու տապալումը կանխող զինուորական միջամտութեան եւ եղած զոհերու համար քաւութեան նոխազ դարձնել Լեռնային Ղարաբաղը եւ լուծել «Հայկական Հարցը» այս անգամ ալ սուտ տարբերակով:

Հայ գրողները յոյս կը յայտնեն, որ 1988 թուականի Դեկտեմբերեան աղէտի օրերուն Հայոց օգնութիւն ձեռք երկարած աշխարհը, յանձինս մշակոյթի գործիչներուն, այսօր էլ Պայրոնի, Ֆրանսի, Նանսէնի, Վերֆէլի, Բրիւսովի, Սախարովի օրինակով իր ձայնը կը բարձրացնէ ի պաշտպանութիւն հին քաղաքակրթութեան արժէքները վայրի ցեղերու հորթաներէն փրկող եւ մինչեւ մեր օրերը հասցնող հայ ժողովուրդին:

Փարաճանովի Երկրորդ Ցուցահանդէսը

Երեւանի մէջ բացուած է շարժանկարի բեմադիր Փարաճանովի գործերուն երկրորդ ցուցահանդէսը, *«Սէրկէյ Փարաճանով, Նոր աշխատանքներ»* անուանումով: Առաջինը, որ տեղի ունեցած էր երկու տարի առաջ կոչուած էր *«Այցելութիւն կինոռեժիսորի Արուեստանոցում»*:

Ցուցահանդէսին մէջ տեղ գտած են խճանկարներ, դիմանկարներ, տիկնիկներ, գծանկարներ, խեցէ իրեր եւ ասպասելի առարկաներու եւ իրերու յօրինումներ: Ամէն գործի մէջ ցցուն կը դառնայ արուեստագէտին նորարար տաղանդը:

Ցուցահանդէսին մէջ մեծ հետաքրքրութիւն յառաջացուցած է *«Խոստովանութիւն»* երիզին էսքիզներու շարքը, որուն ոկարահանումները սկսած էին վերջերս, եւ սակայն յետագրուած էին Փարաճանովի հիւանդութեան պատճառով: Երիզը կը պատկերէ անոր մանկութիւնը եւ պատանեկութիւնը Թիֆլիսի մէջ:

Ցուցահանդէսը կազմակերպուած է արուեստագէտին ծննդեան 65ամեակին առթիւ: Փարաճանովի շարժանկարները կը կրեն իր իւրայատուկ տաղանդին դրոշմը: Իր գործերն են՝ *«Մոռցուած Նախնիներու Ստուերները»* (Ուէրաճական), *«Նրան Գոյնը»*, *«Սայաթ Նովա»* (Հայկական), *«Մուրամի Բերդի Առասպելը»* եւ *«Աչուղ Ղարիպ»* (վրացական):

Փարաճանովի երկու ցուցահանդէսներուն ճմոյշները պիտի մնան Հայաստան, ուր Հրազդանի Ձորի Ձորագիւղին մէջ պիտի յատկացուի շէնք մը, հիմնելու համար «Փարաճանովի Տուն-Թանգարան»-ը:

ԹԱՄԱՆԱԿԱՑՈՅՑ
Ձատկական Տօներու Արարողութեանց
Ս.Գրիգոր Լուսաւորիչ Մայր Եկեղեցւոյ
Ամի Տեառն 1990

8 Ապրիլ, Կիրակի, **Ծաղկազարդ**
Սկիզբ ժամերգութեան առաւօտեան ժամը 9-ին:
Ս.Պատարագ՝ 10.30-ին:
Պատարագիչ եւ քարոզիչ Հոգշ.Գիսակ Վրդ.Մուրատեան:
Երգեցողութիւնը պիտի կատարէ «Դստերք Վարդանանց» երգչախումբը:
Դռնբացէք, երեկոյեան ժամը 5-ին:

10 Ապրիլ, **Աւագ Երեքշաբթի**
Մայր Եկեղեցւոյ մէջ, երեկոյեան ժամը 5-ին տեղի պիտի ունենայ ժամերգութիւն եւ ապա ընթերցում *Իմաստուն Կուսանաց* աւետարանական դրուագին:

12 Ապրիլ, **Աւագ Հինգշաբթի**
Սկիզբ ժամերգութեան առաւօտեան ժամը 9-ին:
Սուրբ Պատարագ՝ 10.30-ին:
Յիշատակ Վերջին Ընթրեայ եւ Հաղորդութեան *Խորհուրդի* հաստատման:
Պատարագիչ Արժ.Տ.Վազգէն Քհնյ.Ստեփանեան:
Կարգ Ոտնլուայի երեկոյեան ժամը 5-ին:
Երգեցողք «Դստերք Վարդանանց» ղեկավարութեամբ Բրշ.Վարդգէս Սրկ.Կեոոյեանի:
Խաւարում երեկոյեան ժամը 7.30-ին:

13 Ապրիլ, **Աւագ Ուրբաթ**
Մայր Եկեղեցւոյ մէջ *Կարգ Խաչելութեան* առաւօտեան ժամը 11-ին:

Դիւան Ազգային Առաջնորդարանի

Ազերի Վտանգը Իր Բուն Պարունակին Մէջ

Խորհրդային-իրանեան սահմանագիծի «ազերիական» կողմի երկայնքին Դեկտեմբեր 12-ին եւ առայսօր շարունակուող՝ նախ անզէն եւ ապա զինեալ խռովութիւնները ազերի վտանգը կամ գործոնը դրած եղան իր իսկական պարունակին մէջ, այլոց համար եւս բացայայտելով անոր ծաւալապաշտ էութիւնը: Ատրպէյճանի Ճալիլապատ, Փուշքինսքի եւ Լենքորանի շրջաններէն մինչեւ գրաւեալ Նախիջեւան, մինչեւ Ջուլֆայի եւ Զանգելանի սահմանագլուխները եռեւեփումի մէջ են այսօր, Խ. Միութեան որեւէ սահմանագիծի վրայ ցարդ աննախադէպ երեւոյթներով, ուր ազերի ամբոխը, զինուած ատրճանակներով ու որսի հրացաններով յարձակումի կ'ենթարկէ խորհրդային սահմանապահ զօրքը, կը քանդէ տիազանգային դրութիւնը, հսկիչ աշտարակներ, սահմանային պատնէշներ: Գազազած ամբոխը նոյնիսկ կը փորձէ հաշուեյարդարի ենթարկել սահմանապահ զօրքի սպայակազմի [illegible]նտանիքները եւ մեկուսի բանակայինները:

Ի՞նչ կը պահանջեն ազերիները:

Առաջին հերթին՝ բանալ սահմանները Իրանի հետ, եւ երկրորդ՝ միանալ սահմանին միւս կողմի իրենց եղբայրներուն: Ինչ որ կը նշանակէ՝ յետագային ստեղծել Միացեա՛լ կամ Մե՛ծ Ատրպէյճան:

Այս նոր կացութիւնը, որ հին ձգտումներու նոր արտայայտութիւնն է միայն, բացայայտօրէն կը շահագրգռէ երեք կողմեր՝ Խ. Միութիւնը եւ յատկապէս Ռուսաստանը, Իրանի Իսլամական Հանրապետութիւնը եւ Խ. Հայաստանը: Իսկ առայժմ ոչ-բացայայտը՝ Թուրքիան, որուն 1931 թուականին Պարսկաստանէն Նախիջեւանի տակով գնած հողաշերտը կը հանդիսանայ այն «միջանցքը», որ զինք ուղղակիօրէն կը կապէ Նախիջեւան-Ղափան-Ղարաբաղ-Կասպից ծով ռազմագիտական գիծին:

Ինչպէս ըսուեցաւ, առաջին անգամն է որ զանգուածային եւ զինեալ այսպիսի սահմանախախտում տեղի կ'ունենայ Խ. Միութեան մէջ, եւ երկրին կեդրոնական իշխանութիւնները, որոնք ցարդ կ'ուզէին ազերիական վտանգը տեղադրել ու պարփակել Արցախի հայկական պահանջատիրութեան հակազդեցութեանց ծիրին մէջ, այլեւս չեն կրնար ազերի խաթաղանը քօղարկել «երկու կողմերն ալ հաւասարապէս յանցաւոր են» մաքիավելիական յայտարարութիւններով: Մարդիկ ոչ թէ «ազատ յարաբերութիւններ» կը պահանջեն իրանեան ազերի իրենց եղբայրներուն հետ, ինչպէս կը պնդէր ռուս զինւորական մը նախանցեալ օր, այլ միութի՛ւն, միջազգային սահմանի վերացո՛ւմ, ընդհուպ՝ ընդարձակեալ Ատրպէյճան՝ իբրեւ բոլորովին առանձին պետական միաւոր: Եւ սոնք այն մարդիկն են, որոնք կ'ուզեն արգիլել մեր արցախեան նեռքի՛ն միացումը, զիրենք լսող ականջներ գտնելով Մոսկուայի մէջ...: Կեդրոնական իշխանութիւնները, որոնք խուլ ու կոյր ձեւացան Սումկայիթի-Խոջալուի եւ միւս սպանդներուն առջեւ, ա՛լ չեն կրնար ծածկել ճշմարտութիւնը:

Երկրորդ շահագրգիռ կողմը՝ Իրան, նոյնպէս ունի մտահոգուելու բազմաթիւ պատճառներ: Ճիշդ է որ խորհրդային ազերիները իրենց միացման պահանջը կը դնեն «կրօնական ազատութեան» լոզունգի տակ, սակայն Թեհրանի իշխանութիւնները բոլորէն լաւ գիտեն, թէ երկու կողմերու ազերիներուն մղումը ոչ թէ կրօնական, այլ ազգային է, թուրքակա՛ն, փանթուրքիստակա՛ն: Անոնց շիիթ ըլլալը երկրորդական պարագայ է. մինչդեռ անոնց ցեղական, լեզուական յատկանիշները ու մանաւանդ քաղաքական ձգտումները ոչ մէկ կասկած կը թողուն անոնց համաթուրանականութեան մէկ օղակը ըլլալու իրողութեան մէջ: Իր յեղափոխութիւնը նոր ապրած, մաշեցուցիչ պատերազմէն նոր դուրս եկած եւ իր կրօնական գերակայութեան նախանձախնդիր կերպով հսկող Իրանը պիտի հանդուրժէ՞ իր հիւսիսը ունենալ ազգայնական ու ցեղապաշտ երկիր մը՝ կցումովը իր իսկ հողերուն, յետագային աքցանուելու համար Թուրքիոյ եւ միւս՝ համաթուրանականութեան կողմէ:

Աքցանուելու վախը բոլորէն աւելի կը մտահոգէ մեզ՝ հայերս: Ազերի անջատ պետութիւն մը՝ խորհրդային եւ իրանեան հողերու միացումով, մեզի համար կը նշանակէ ոչ միայն զրկուիլ Արցախէն ու Նախիջեւանէն, ոչ միայն կորսնցնել փանթուրքիզմի երկու թեւերուն միացումը արգիլող եւ անոնց միջեւ սեպի պէս խրուած Մեղրիի, Ղափանի, Զանգեզուրի, Սիսիանի եւ Դարալագեացի մեր գերազանց դիրքէն, այլեւ՝ յետագային ի սպառ կորսնցնել այդ հողամասերը, որոնց ազերի բնակչութենէն նո՛ր է որ ձերբազատուեցանք: Մէկ խօսքով՝ ազերի ընդարձակեալ երկիր մը կը նշանակէ վե՛րջ մեր փոքրիկ հողակտորին՝ Խ. Հայաստանին: Պարզապէ՛ս:

Ուստի, մինչ ուրիշներ կրնան իրենց իւղով մտահոգուիլ, մեզի համար այս հարցը մեր ամբողջ մարմինի՛ն կը վերաբերի, մեր մահու կենաց հարցն է: Հետեւաբար անհրաժեշտ է ոչ թէ ականատեսը ըլլալ այս բոլոր զարգացումներուն, այլ ներգործօն քաղաքական ուժ ամբողջ Խ. Միութեան տարածքին եւ Իրանի մօտ, ձեռք առնելով բոլոր կանխամիջոցները՝ ապագայի բոլոր տեսակի կարելիութեանց դիմաց կազմ ու պատրաստ գտնուելու համար:

Յ. ԱՒԵՏԻՔԵԱՆ

Մտորումներ Վերամուտի Սեմին

Բազմադարեան հայ մշակոյթը՝ իր ելեւէջներով ու վերիվայրումներով, իր ճառագայթումներով ու շողարձակումներով, կը մնայ հայ ժողովուրդին շունչ ու կեանք տուող կենսական աւիշը, որ չի կրնար անէանալ, չքանալ կամ մեռնիլ:

Պատճառը պարզ է, հայ գիրի ու դպրութեան գոյութիւնը, որ նուիրագործուած է հայ դպրոցով ու հայ ուսուցիչով աւելի քան 1500-ամեակէ ի վեր:

Ասոր մէջ անկասկած իր աննշմարելի ազդեցութիւնը ունեցած է հայ առաջին ուսուցչապետը՝ Մեսրոպ Մաշտոց, որուն տեսլապաշտ ստեղծագործութեան շնորհիւ այսօր կը բաբախէ ու կը շնչէ հայ ժողովուրդը՝ ի Հայաստան եւ ի սփիւռս աշխարհի:

Ո՛ւր որ գտնուեցաւ հայ ժողովուրդը՝ մայր հողին վրայ թէ անկէ դուրս, ինչ պայմաններու տակ ալ ապրեցաւ ան՝ հալածուած թէ ազատ, ան մի՛շտ եւ աննկատելիօրէն փարած մնաց իր ակունքներուն, հայ գիրի ու մշակոյթի ճամբով պահելով իր ինքնութիւնն ու դիմագիծը:

Ի զուր տեղ չէ որ այսօր՝ հայ ժողովուրդը կ'ապրի, կը գոյատեւէ ու կը գործէ՝ Մայր Հայրենիքէն մինչեւ մօտաւոր թէ հեռաւոր ափերը տարբեր երկիրներու:

Այս առումով Հարաւային Ամերիկայի հայահոծ գաղութները ունին ինքնորոյն դիրք մը, որ կը բացատրուի իրենց այլազան կարելիութիւններով օժտըւած ձեռնտու կառոյցներով, մարզերով եւ մարդուժով...:

Եւ սակայն՝ հակառակ այն տխուր իրականութեան՝ որ ուծացումն է, սպիտակ ջարդն է...:

Դարձեալ վերամուտի սեմին ենք:

Դարձեալ կրթական պատասխանատուներ ու մշակներ զօրաշարժի ենթարկած են իրենց առաւելագոյն ուժերը՝ հայ դպրոցը պահելու, հայ աշակերտը կրթելու հայ ոգին շնչաւորելու:

1988 Փետրուարէն, ամէն տեսակի դառն ու վատ, մութ ու մռայլ օրեր տեսած հայութիւնը անզիջող վճռակամութեամբ պէտք է լծուի իր երթին, որովհետեւ չունի ան այլ ընտրանք, չունի այլ ուղի, չունի այլ մըտածում:

Անցնող երկու տարիները, որքան ալ տխուր եւ անբաղձալի պայմաններու տակ գտնուեցան, այդուհանդերձ, հայ դպրոցը մընաց կանգուն, հայ ուսուցիչը՝ պատրաստակամ, իսկ հայ աշակերտը՝ հոգածութեան ենթակայ:

Վերջ ի վերջոյ, գաղութապահպանման այս դժուարին գոյապայքարին մէջ, ամենէն կենսատու լծակը կը հանդիսանայ հայ դպրոցը՝ իր ստորոգելիներով, իր առաքելութեամբ ու իր տեսլականով:

Այստեղ, անհրաժեշտ է ընդգծել որ՝ հայ դպրոցը, յատկապէս անցնող քանի մը տարիներուն ունեցաւ, եւ ունի, տագնապ մը, որ շարունականութեան պարագային կրնայ դառնալ պատուհաս մը հայ դպրոցին մասնաւորապէս, ու գաղութներուն ընդհանրապէս:

Այդ տագնապը կը կայանայ հետզհետէ նօսրացող հայ ուսուցիչներու բացակայութեան մէջ: Մէկ կողմէ վաստակաւորներու մեկնումը, միւս կողմէն նորերուն չգոյութիւնը, իրապէս մըտածել կու տան վտանգի մը մասին, որ նուազագոյնը՝ աղիտաբեր է, մտահոգիչ:

Որքան տխուր է, երբ ականատես կ'ըլլանք հայ ուսուցիչներու շոգիացումին եւ գործնապէս ոչինչ կրնանք ընել՝ առաջքը առնելու այդ վտանգաւոր կացութեան: Որքա՛ն ցաւալի է, երբ ականջալուր կ'ըլլանք հայ ուսուցիչներու նկատմամբ անտարբերութեան ոգիի մը առկայութեան մասին: Իսկ կրկնակիօրէն ողբերգային է, երբ հայ դպրոցին սիւնը նկատուող հայ ուսուցիչներ չեն պատրաստուիր, որովհետեւ այդ ասպարէզը իր մէջ չունի ոչինչ գրաւիչ...:

Հետեւաբար, հրամայական անհրաժեշտութիւն է ոչ միայն հող հարթել հայ ուսուցիչին պատրաստման եւ ապրուստային գոհացումին համար, այլեւ հոգածութեան եւ գուրգուրանքի իրապաշտ ոգի տածելու անոր նըկատմամբ:

Չի բաւեր պարագայական կարգադրութիւններով ու կողմնակի տնօրինումներով հարցը լուծել, այլ՝ հիմնական, արմատական ու ամբողջական լուծումներով տեսակարար կշիռ մը տալ հայ ուսուցիչին բարոյական ու նիւթական դրամագլուխին:

Թէեւ այդ դժուարութիւններէն մաս մը անխուսափելի է, անլուծելի՝ գէթ մօտիկ ապագային, պարտադրուած՝ շատ մը պարագաներու, հուսկ ապա՝ հասարակաց շահերու համար, սակայն, կայ կարելիութիւն մը, հնարաւորութիւն մը, որ կրնայ սփոփել եւ, ինչու չէ, նաեւ խըթանիչ դեր մը կատարել, եթէ անհրաժեշտ գործնական քայլեր առնուին այդ գծով:

Ատիկա ասպարէզը հրապուրիչ, հմայիչ ու գոհացուցիչ դարձնելն է՝ բարոյապէս եւ նիւթապէս:

Այս բոլորով հանդերձ, կանաչառ ըլլալու համար յայտնենք թէ՝ Հ.Բ.Ը.Միութիւնը ունի իր մտահոգութիւնը այս հարցին կապակցութեամբ, կը գիտակցի անոր կարեւորութեան եւ հետամուտ է կարելի միջոցներով գործնական քայլեր առնել:

(Շար.ը էջ 15)

Հայաստանի Գերագոյն Խորհուրդի Արտահերթ 11րդ Նստաշրջանին Սիլվա Կապուտիկեանի Ելոյթը

Պահպանենք Մեր Այս Մի Բուռ Հողի Անվտանգութիւնը

Այսօր տեղի է ունենում մեր Հանրապետութեան Գերագոյն Խորհրդի նստաշրջանը, որի որոշումներից է կախուած ոչ թէ անհատ մարդի, այլ մեր ողջ ժողովրդի ճակատագիրը: Եւ ահա, թէեւ այստեղ ես խորհրդակցական ձայն իսկ չունեմ, սակայն չկարողացայ խեղդել իմ ներքին ձայնը, այն, որ ես իրաւունք չունեմ լռելու, իրաւունք չունեմ չյայտնելու իմ անհանգստութիւնը այն տագնապալի հեռանկարի վերաբերեալ, որը սպասում է մեր ժողովրդին: Ընկած արդարացի զայրոյթի եւ սրտի խորքերից պոռթկացող բողոքի, ցասման ալիքների մէջ, մենք լրիւ չենք հասկանում, թէ մեզ ուր են տանում այդ ալիքները եւ այդ ինչ ափերի է, որին պէտք է հասնենք: Կարծես թէ մոռացել ենք տեղի, ժամանակի, իրադրութեան զգացողութիւնը եւ անում ենք որոշումներ, հրապարակում ենք հռչակագրեր, չպատկերացնելով անգամ, թէ ինչպես ենք իրականացնելու այդ որոշումները, ինչպես ենք այն վերածելու ամենօրեայ գործողութեան:

1957 թուականից սկսած, երբ ես առաջին անգամ այցելեցի Ղարաբաղ, եւ դրան յաջորդող բոլոր տարիներին, իմ մտորումներով, բանաստեղծութիւններով, Բաքու եւ Մոսկուա յղած նամակներով, հեռագրերով ես արցախեան աշխարհի ալեկոծումների մասնակիցը եմ, նաեւ ցաւբաշը: Ուստի այսօր չէի կարող չուրախանալ ի տես այն ամէնի եւ այն որոշմանը մեր երկրի հատուածների միաւորման մասին, որ եղաւ այստեղ: Բայց Ղարաբաղի ընկերները ասացին, որ հենց այսօր Բաքուից Ստեփանակերտ է ժամանելու Նոյեմբերի 28-ի որոշման համածայն կեանքի կոչուած յանձնաժողովը՝ դէպի Մոսկուա ճանապարհելու յատուկ յանձնաժողովի անդամներին եւ հաստատելու իր վերահսկողութիւնը: Դժուար չէ ենթադրել, թէ ինչ բախումներ պէտք է լինեն այնտեղ եւ, ելնելով մեր այն որոշումներից՝ ինչ ծաւալներ պէտք է ընդունին այդ բախումները, հասնելով մինչեւ Դորիսի, Նոյեմբերեանի, Իջեւանի սահմանները եւ վերածուելով, Աստուած գիտէ, թէ ինչի...

Պատրաստ ենք մենք այս ամենին դիմագրաւելու, կազմակերպուած ձեւով ուղարկելու մեր ազնիւ, գոհունելու պատրաստ զաւակներին դէպի կռիւ ու արիւնահեղութիւն եւ իսկապէս յաղթե՞լուց ենք արդեօք, ինչպէս նախանձելի լաւատեսութեամբ այստեղ յայտարարեց իմ բոմանտիկ բարեկամ Իգոր Մուրատեանը:

Զանազան հռչակագրերով մենք ուզում ենք այստեղ անցկացնել Հայաստանի ինքնորոշման, նրա անուանումից խորհրդային սոցիալիստականի բառերը հանելու, ասել է ինչ որ իմաստով անկախութիւն յայտարարելու որոշումները: Ուզում ենք այստեղ, հենց այսօր հաւանութիւն ստանալ Հայաստանում դադարեցնելու կոմունիստական կուսակցութեան միահեծան իշխանութիւնը եւ հաստատելու բազմակուսակցական համակարգ:

Ուզում ենք այստեղ, մի անգամ եւս հաստատելով, որ «Խորհրդային Միութիւնը» համաօրէն չի հրաժարւում անիրաւական, ամբողջատիրական պետութիւն մնալու «բուդիլնիկը» -գարբուժիչը լինելու, շատ հասկանալի, մեր ինքնահաւրութիւնը շոյող հաւանականութիւնը, ուզում ենք այսօրուանից եւէթ ընդունել որոշումներ՝ Մոսկուայի հսկողութիւնից հրաժարուելու, եւ հանրապետութիւնում «մարդու իրաւունքների եւ սոցիալական արդարութեան սկզբունքներու վրայ հիմնուած խոր, դեմոկրատական» վերափոխումների մասին: Արդեօք «հակասովետական ամբողջատիրական ռեժիմը» տապալելու գործում անպայմանօրէն առաջ ընկնելու մեր այս տենդով մենք չենք յիշեցնում՝ այսօր ժամանակի խստագոյն դատապարտութեանը արժանացած բուականների հայ բոլշեւիկներին, որոնք ցարիզմը տապալելու, սոցիալիզմը եւ «Համաշխարհային յեղափոխութիւնը» ապահովելու հարցում աւելի կաթոլիկ եղան քան Հռոմոյ Պապը, եւ զոհասեղանին դրեցին հայ ժողովուրդի շահերը: Կարիք կա՞յ արդեօք, որ այսօր էլ մենք մեր «Անկախ» դերը խաղանք՝ փլուզելու համար, ասենք, Ուկրաինայում, Մոլդավիայում, մանաւանդ մեր ըմբոստութեամբ հիացող, բայց վճռական պահին մեզ պաշտպան չկանգնող մերձպալթեան երկրներում, «Սովետառուս բռնապետութիւնը» այսօր նոյնպէս վտանգի տակ դնելով մեր մի բուռ ժողովրդի նոյնիսկ ֆիզիկական գոյութիւնը:

Ոչ ոք դեմ չէ, նամանաւանդ՝ մեր ազգային ինքնասիրութիւնը տրորող, ոտքի տակ տրուող վերջին որոշումից յետոյ, մեզանում հաստատել ցանկալի ինքնորոյնութիւնը, կատարել դեմոկրատական վերափոխութիւններ: Բայց, կրկնում ենք, մենք պէտք է գործենք՝ գերագոյն զգաստութեամբ հաշուի առնելով այն իրադրութիւնը, որի մէջ գտնւում է մեր հանրապետութիւնը 1989 թուականի Դեկտեմբերի 1-ին: Հրաժարուել Մոսկուայից, այդ նշանակում է անյուսօրէն մնալ՝ այս անգամ արդէն վերջ չունեցող շրջափակման մէջ՝ իր բոլոր աղէտալի հետեւանքներով: Այդ նշանակում է այսօր եւէթ հրաժարուել երկրաշարժի պատճառով մեզ տրուած աւելի քան տաս միլիար ռուբլի յատկացումից, այսօր եւէթ հետ ուղարկել Միութեան բոլոր ծայրերից հանրապետութեան վերականգնմանը մասնակցող հիմնարկները՝ իրենց շինութիւններով ու դրամական փոնդերով, ու նաեւ՝ եթէ ոչ խափանել, ապա անչափ բարդացնել արտահամանից եկող օգնութիւնը: Այդ նշանակում է մեր ժողովրդին ենթարկել տնտեսական եւ ռազմական ճգնաժամային վիճակների, որոնք կարող են հարցականի տակ դնել մեր ժողովրդի ամբողջական գոյութիւնը առհասարակ:

Սրանք ակնյայտ նշմարտութիւններ են, սպառնալից նշմարտութիւններ, որոնց չեն կարող հերքել ոչ մի հռետորական պերճախօսութիւն, ոչ մի հողից ու իրականութիւնից կտրուած, անգլիական դիպլոմատիայի գիտնականից մեխանիկօրէն փոխառուած հաւաստիացում, թէ «չկան մշտական թշնամիներ եւ մշտական բարեկամներ, եւ այլ կան ազգային շահեր»: Այո, կան ազգային շահեր, եւ ինչպէս միշտ, հիմա էլ դա պիտի լինի մեզ առաջնորդող նշանաբանը: Իսկ եթէ մենք խօսում ենք համազգային շահերի անունից, ապա չպէտք է անտեսենք մեր ազգի կէսի՝ սփիւռքի, նրա կուսակցութիւնների եւ այլեւայլ կազմակերպութիւնների կարծիքը որոնք մեզ այս էլ տարիներս է, կոչ են անում զգօնութեան, ողջախոհութեան: Այս առթիւ ես կարող եմ բերել սփիւռքի մամուլից բազմաթիւ վկայակոչութիւններ:

Աւարտելով իմ խօսքը ինձ թոյլ եմ տալիս անելու հետեւեալ առաջարկները:

Խորհրդային Հայաստանի եւ Լեռնային Ղարաբաղի Ինքնավար Մարզի վերամիաւորման մասին մեր որոշումը ներկայացնել Դեկտեմբերի 12-ին կայանալիք ԽՍՀՄ ժողովրդական դեպուտատների համագումարին, դրան կցելով համապատասխան բացատրութիւններ: Սա պէտք է արուի՝ թեկուզ մեր որոշմանը լայն բաղաքական հնչեղութիւն տալու համար, համաշխարհային հասարակայնութեանը այդ որոշման փաստը եւ մոտիւները աւելի հանրայայտ դարձնելու համար:

Ամենամօտ ժամանակում հրաւիրել համահայկական վեհաժողով՝ սփիւռքի բոլոր շրջանակների՝ Դաշնակցութեան, Ռամկավար եւ Հնչակեան Կուսակցութիւնների, Արեգակործականի եւ միացեալ բոլոր կազմակերպութիւնների մասնակցութեամբ: Եթէ մեր կագախօսն է՝ «Ով հայ ժողովուրդ, ըո միակ փրկութիւնը ըո հաւաքական ուժի մէջ է», ապա հաւաքենք մեր բոլոր ուժերը համընդհանուր որոշման, համազգային եզրակացութիւնների յանգելու համար:

Այդ եզրակացութիւններին յանգելուց յետոյ կատարել համաժողովրդական հանրաքուէ եւ այդ հանրաքուէին համապատասխան՝ ձշդել մեր Հանրապետութեան հետագայ քայլերը ու բաղաքական կողմնորոշումները:

Թող որոշ խաւեր համարեն ինձ այն, ինչ ուզում են, համաբեն պահպանողական, միայն թէ ինձ յաջողուի իմ այս ելոյթից փոքր ինչ օգնել պահպանելու մեր ժողովրդի կեանքը, մեր այս մի բուռ հողակտորի անվտանգութիւնը, հողակտոր, որը միայն մերը չէ, այլ ողջ աշխարհաստիւռ հայութեանը, միայն մեր սերընդինը չէ, այլ բոլոր գալիք սերունդներինը եւ որը նորից այն նոյնան Տպաւնն է լինելու, որտեղ պիտի ամրանանք ու գոյատեւենք մենք՝ մեր ազգային բոլոր արդար ու վերջնական երազանքներին հասնելու համար:

Նիքարակուայի Ազատ Ընտրութիւնները

Վիօլէթա Չամօրրոյի գլխաւորուած «Ազգային Ընդդիմագիր Միութեան» յաղթանակը, անցեալ Փետրուար 25-ի նախագահական ընտրութիւններուն, այժմու նախագահի «Ազգային Ազատագրումի Սանտինիսթ Ճակատ»-ին դէմ՝ մեծ անակնկալ մըն էր, առնուազն, միջազգային հանրային կարծիքին համար: Մանաւանդ շատ գէշ անակնկալ մը՝ յեղափոխութեան ինը հրամանատարներուն, որոնք, իրենց ձեռքին մէջ ցարդ կը կեդրոնացնէին երկրին իրաւ եւ ամբողջ ղեկը:

Քաջալերուած 1984-ի ընտրութիւններէն, ուր արձանագրած էր, 67% ձայներու մեծամասնութեամբ յաղթանակ մը՝ Տանիէլ Օրթէկա, որ առաւել՝ չէր նախատեսած նման վրդովիչ պարտութիւն մը, թոյլ տուաւ ու քաջալերեց, որ ընտրութիւնները տեղի ունենան ժողովրդավարական պարկեշտ սկզբունքներու վրայ, հետեւաբար՝ ազատ, անկաշկանդ ու մաքուր մթնոլորտի մը մէջ:

Ճանչնալով ընդդիմադիրներուն յաղթանակին օրինաւորութիւնը՝ Օրթէկա իր պարտութիւնը վերագրեց:

ա.- Իր գլխաւորած Սանտինիսթ Ճակատին անկարողութեան՝ դարմանելու բռնակալ Անաստասիօ Սոմօսայէն ժառանգուած տնտեսական վատթար կացութիւնը:

բ.- այն խոր հաւատքին թէ՝ յեղափոխութիւնը ինքնին բաւարար էր՝ բարեփոխելու երկրին վիճակն ու ժողովուրդին մտայնութիւնը:

Ամէն պարագայի արեւմուտք-արեւելք, ներառեալ Խ.Միութիւնը գոհունակութեամբ ու լաւատեսութեամբ ընդունեցին սոյն լուրերը:

Ամենէն խանդավառը անկասկած, Միացեալ Նահանգներն էին, որոնց ներցուկը կը վայելէ Ազգային ընդդիմագիր Միութիւնը: Ոմանք, մինչեւ իսկ Ճօրճ Պուշի, կամ՝ Ռէյկընի յաղթանակը կը սեպեն սոյն ընտրութիւններուն արդիւնքը, որ սերտօրէն առնչուած է Արեւելեան Եւրոպայի մէջ տեղի ունեցող յեղաշրջումին հետ:

Սակայն՝ անկողմնակալ դիտէրու համար՝ ընտրութիւններու արդիւնքը, որ Նիքարակուացիներու յուսահատական վիճակին մէկ նշանակալից դրսեւորումն էր՝ կատարեալ յաղթանակ մը չէ: Հիմնական հարցը կը մնայ իշխանութեան փոխանցումը՝ նորընտիր նախագահին:

Ի՞նչ պայմաններու տակ եւ ինչպէ՞ս պիտի կատարուի իշխանութեան փոխանցումը: Դիւրին չէ համապարփակ ու գիտական կարծիք յայտնել այս մասին:

Ո՛չ քաղաքական պատրաստութիւն, ո՛չ ալ, իր ետին կուսակցական յենարան ունեցող 60 տարեկան տիկին մը, որուն վրայ երկրին փրկութեան յոյսերը դրուած են, ինչպ՞էս պիտի իշխէ: Եթէ նոյնիսկ յաջողի համաձայնութեան բերել 14 տարբեր կուսակցութիւններու կեցուածքներն ու պահանջները -որոնք կ'երթան աջէն մինչեւ համայնավարը- ու կազմել ներդաշնակ ու հեղինակաւոր կառավարութիւն մը՝ իսկական իշխանութիւնը կը մնայ Սանտինիսթ ժողովրդավարական բանակին ձեռքը:

Հիմնական ու կնճռոտ հարց է՝ սոյն բանակին լուծարքը եւ անոր զէնքերուն յանձնումը՝ նորընտիր նախագահ Չամօրրոյի, ինչպէս կը պահանջեն Հոնտուրաս հաստատուած Նիքարակուայի ըմբոստները (քոնդրաս):

Նախագահ Օրթէկա չ'ընդունիր, որ սակարկութեան առարկայ դառնան ո՛չ բանակը, իր եղբօր Ումպէրթօյի հրամանատարութեան յանձնըւած, ո՛չ ալ՝ հրամանատար Թովմաս Պորկէյի ներքին ապահովութեան ուժերը, որոնք միատեղ իրենց այժմու 70 հազար թիւը կրնան, պահանջեալ հարկին բարձրացնել 200 հազարի:

Աւելին՝ Օրթէկա ուժգին կերպով մերժեց, եռիցս կրկնելով թէ՝ ոեւէ Քոնթրա չի կրնար մաս կազմել ո՛չ բանակին, ո՛չ ալ ներքին ուժերուն:

Սոյն պայմաններուն տակ, հակառակ Միացեալ Նահանգներու ցուցաբերած փութկոտութեան՝ արագ եւ ազդու լուծումի մը համար, երկրին վիճակը շտկելու եւ ժողովրդավարականացնելու գծով, հակառակ ԱՄՆի, Անգլիոյ, Ֆրանսայի ու Ճաբոնի տնտեսական հաւանական օգնութիւններուն՝ հորիզոնը կը մնայ անորոշ ու կացութիւնը՝ պայթուցիկ:

Պուշ՝ Քարթըրի դրդումով փոխած է իր յարձակողական լեզուն Նիքարակուայի հանդէպ: Անոր որդեգրած ոճը անսովորօրէն աւելի մեղմ, հաշտարար ու դիւանագիտական է: Ամէն պարագայի ոչ կողմնակալ, քանի որ քոնթրաներէն կը պահանջէ ՝ ՝ առանց յապաղումի կազմալուծուին:

Նոյնպէս մեղմ ու զիջող կեցուածք որդեգրած է Չամօրրօ, որ Քոնթրա մը չէ: Ընդհակառակը ան շրջան մը, 1979-ին, յետ իր ամուսնոյն սպանութեան, Սոմոսայի կողմէ, պայքարած է Սանտինիսթներու կողքին, որոնց «Պարրիքատա» օրկանին խմբագրութիւնը ցարդ կը վարէ իր կրտսեր զաւակը Գարլոս Ֆերնանտօն:

«Ո՛չ յաղթականներ, ո՛չ ալ պարտուողներ կան» ըսած էր նորընտիր նախագահուհին:

Ճիշդ է այս հաստատումը, եթէ նկատի առնենք որ ան ամբողջական ու վերջնական կարելի չէ համարել վերոնշեալ պատճառներուն համար:

Դէպի բնականոնացում տանող ճամբան երկար է, եւ մինչեւ ո՞ւր տակաւին կրնան առաջնորդել այն բարդ հարցերը, որոնցմէ կ'ուզեն ամենէ կարճ ժամանակամիջոցին մէջ ձերբազատուիլ ընտրական յաղթանակը տանող՝ 14 տարբեր-տարբեր կուսակցութիւնները՝ որպէսզի իսկապէս կարենան օգտագործել երկրին ճակատագիրը վարելու՝ իրենց տրուած ոսկեայ առիթը:

Բան մը ստոյգ է ու վերջնական: Աշխարհի որեւէ կողմը, որեւէ ժողովուրդի՝ եթէ առիթը տրուի ընտրելու՝ բոլոր ժողովուրդներն ալ նոյ... իսկ ամենէ աղքատները՝ պիտի ընտրեն առանց վարանումի, ու ջախջախիչ մեծամասնութեամբ, բազմակուսակցական դրութիւնը՝ կուսակցութեան մը մենատիրութեան դէմ, ինչպէս նաեւ ազատականութիւնը ու ժողովրդավարականութիւնը՝ բռնակալութեան դէմ, ինչ ձեւի կամ՝ տարբերակի տակ ալ ներկայանայ այս վերջինը, իբրեւ լաւագոյն երաշխիքը՝ յառաջդիմութեան ու բարգաւաճումի:

Նորայր Գարապետեան

27/2/90

Վարդանանքը՝ Մեր Այսօրը եւ Վաղը

Ոչ ոք կը հաւատայ, որ Վարդանանց պատերազմը պատահած է 451 թուականին եւ անկէ ասդին անցած են 1539 տարիներ: Աւարայրի ճակատամա՞րտը՝ բայց դեռ երէկ էր ան՝ Վանի հերոսական ինքնապաշտպանութեան մէջ, կամ՝ Սարդարապատի դաշտավայրին վրայ: Ժամանակի ընթացքին Քաջն Վարդան միայն անուն փոխած էր, դարուս սկիզբը կոչուելու համար Զօրավար Անդրանիկ, իսկ այսօր՝ Արցախի ժողովուրդ:

Վարդանանց պատերազմը կը շարունակուի տակաւին այսօր՝ աւելի քան երէկ: Վտանգուած հայրենիքի պաշտպանութեան համար արձակուած զօրակոչի արձագանգները կ'ալիքաւորուին լեռնէ լեռ, Արծուաշէնէն Երասխ, Գորիսէն Շահումեան եւ Ստեփանակերտ: Աւարայրը ամէն տեղ է, ուր կը գտնուի վտանգուած հայ գիւղ մը, ազերիներու կողմէ պաշարուած հայկական աւան մը: Աւարայրը Արցախն է, ինչպէս նաեւ Հայաստանի սահմանները Ատրպէյճանին հայող:

Հայոց բազմադարեան պատմութեան բնորոշիչ կէտերը անհաւասար ուժերով մղուած գոյամարտերու շարք մը եղած են, որոնց խորհրդանիշն է Վարդանանց Պատերազմը, «վասն կրօնքի եւ վասն հայրենեաց» մղուած ճակատամարտը: Վարդան եւ քաջերը, որոնք մարտահրաւէր կը կարդային պարսից անհ... զօրքերուն, տրամաբանօրէն պիտի պարտուէին եւ պարտուեցան, սակայն հայութիւնը կրցաւ իր պարտութենէն քաղել իր վերապրումին գաղտնիքը. տոկալու, պայքարելու, դիմադրելու եւ իր ինքնութիւնը անեղծ պահելու ուժը: Աւարայրը գոհաբեղան մը էր, որմէ հայը յարութիւն առաւ դառնալով անյաղթահարելի ոգի:

Հայութիւնը այսօր նաեւ ինքզինք դէմ յանդիման կը գտնէ իրմէ աւելի զօրաւոր ուժերու: Աւելի բազմաթիւ եւ աւելի լաւ սպառազէն թշնամիներ շրջապատած են իր հողերը յազկերտեան պահանջներով: Տասնեակ տարիներ, Արցախի մեր ժողովուրդէն պահանջուեցաւ ուրացումը իր ինքնութեան, լեզուին, մշակոյթին, կրօնքին: Արցախցին վերածուեցաւ երկրորդ կարգի քաղաքացիի՝ նորապիտակ արքաներու հրահանգին ենթակայ: Անոր համար «վասն կրօնքի եւ վասն հայրենեաց» գոյամարտը տեղի պիտի ունենար ուշ կամ կանուխ, ամէն պարագայի՝ ոչ շատ ուշ, Նախիջեւանի հայութեան ճակատագրէն խուսափելու համար: Վարդանանց վերոնշեալ նշանաբանը այսօր պէտք է իմանալ աւելի լայն առումով: Այսօր գոյամարտը կը մղուի վասն մարդկային ազատութեան, որպէս էակ եւ որպէս հայ անհատ կարենալ ապրել... համար իր հարազատ կեանքը: Եւ արցախահայութեան կոնֆլ... պատին է: Իրեն համար ընկրկումի, նահանջի տեղ չկայ. ան չունի նաեւ երկընտրանքի բարիքը: Հետեւաբար ան պարտադրաբար ընտրած է իր նշանաբանը՝ «Մահ կամ Ազատութիւն»:

Այսուհանդերձ մեր պայքարը ապրելու գոյամարտ է եւ ոչ մ... մեռնելու:

Վարդանանքները մեր մէջ կ'արթնցնեն ողբերգական զգացումներու հեշտութիւնը, որոնցմով պէտք չէ առաջնորդուինք եւ ոչ ալ արբենանք: Արցախի ազատութիւնը խտէալ մըն է, որ յաջողութիւնը պիտի գտնէ բազմաթիւ միջոցներու համակարգումով, որոնց ամենէն կարեւորն է քաղաքականութիւնը, պաղարիւնութիւնը եւ հաշուագիտութիւնը:

Վարդանանքը գծած է մեր ժողովուրդի ուղին: Ան ջրդեղած է մեր կամքը եւ մեզ դաստիարակած պատրաստ ըլլալու զոհաբերումի: Մենք վստահ ենք, որ համայն հայութիւնը, Հայաստան եւ սփիւռք, նոյն խտէալով միաձուլուած եւ զօրացած, անյողդողդ պիտի շարունակէ իր պայքարը, մինչեւ իր դատի արդար լուծումը, մէկ ժողովուրդ, մէկ հայրենիք եւ մէկ ազգ... նշանաբանով:

Վարդանանքը մեր այսօրն է եւ վաղը:

ՊԱՅՔԱՐ ՇԱԲԱԹ...

Տ.Շնորհք Արք.Գալուստեան Ոչ Եւս Է

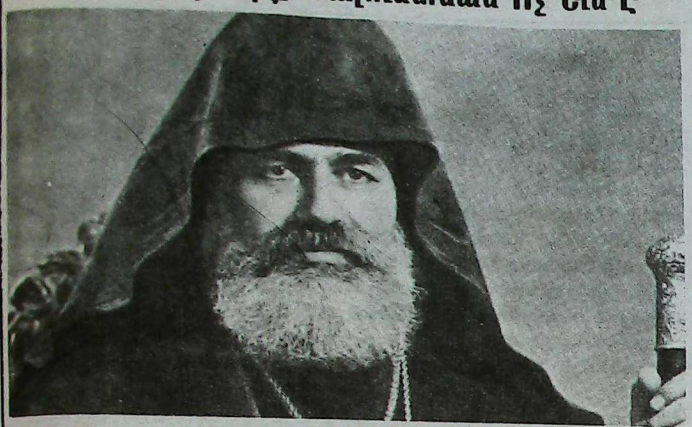

Խոր կսկիծով իմացանք, ոչ պաշտօնական աղբիւրներէ, եւ երբ մամուլի կը յանձնէինք Շաբաթաթերթս՝ Կ.Պոլսոյ Պատրիարք Գերշ. Տ.Շնորհք Արք. Գալուստեանի մահուան գուժը:

Տ.Շնորհք Արք. Գալուստեանի մահով՝ Հայ Եկեղեցին կը կորսնցնէ գրական բարձր տաղանդով օժտուած հեղինակաւոր առաջնորդ մը, իսկ՝ Հայ Ազգը՝ վաստակաւոր ղեկաւար մը:

Այս տխուր առիթով՝ Ռամկավար Ազատական Կուսակցութեան ու ԹԷքէեան Մշակ. Միութեան հարաւ Ամերիկայի Շրջ. Վարչութիւնները, ինչպէս նաեւ Պաշտօնաթերթ «Սարտարապատ»-ի խմբագրութիւնը իրենց խորագգաց ցաւակցութիւնները կը յայտնեն Կ.Պոլսոյ Պատրիարքարանին եւ հայ գաղութին:

Ռ.Ա.Կ. Հարաւ Ամերիկայի Շրջ.Վարչութիւն
Թ.Մ.Մ. Հարաւ Ամերիկայի Շրջ. Վարչութիւն
«ՍԱՐՏԱՐԱՊԱՏ»ի Խմբագրութիւն

Թորգոմ Արքեպս.Մանուկեան Պատրիարքական Տեղապահ Ընտրուած

Երուսաղէմի Ս. Յակոբեանց Միաբանական Ժողովը Ուրբաթ, 9 Փետրուարին, Պատրիարքական տեղապահ ընտրեց Ամերիկայի Արեւելեան Թեմի Առաջնորդ Թորգոմ Արքեպս. Մանուկեանը ձայներու մեծամասնութեամբ:

Միաբանութիւնը ներկայիս կը հաշուէ 44 անդամներ, որոնցմէ 37 հոգի մասնակցած են ժողովին: Թորգոմ Սրբազան ստացած է 23 ձայն, Կիւրեղ Արքեպս. Գաբիկեան՝ 13, Գիւտ Արքեպս. Նագգաշեան՝ 1, Դաւիթ Եպս. Սահակեան՝ 1, սպիտակ քուէ՝ 1: Երուսաղէմի մէջ ապրող միաբաններէն ժողովին չէ կրցած ներկայ գտնուիլ Նորայր Ս. Պողարեան հիւանդութեան պատճառով:

Իսրայէլի Կրօնից Նախարարը հաստատած է եւ շնորհաւորած Թորգոմ Սրբազանին Տեղապահ ընտրութիւնը:

* * *

Վախճանեալ Պատրիարք Եղիշէ Արքեպս. Տէրտէրեանի վերջին օծումը եւ թաղմանական արարողութիւնը տեղի ունեցած է Կիրակի, 11 Փետրուարին նախագահութեամբ Թորգոմ Արքեպս. Մանուկեանի: Ներկայ գտնուած են Յոյն Օրթոտոքս Պատրիարք Թէոտորոս, Լատիններու նախկին պատրիարք Պէլթրիթի, Ս. Տեղեաց եկեղեցիներու ներկայացուցիչներ, Իսրայէլի Կրօնից նախարար Զեուլաև Համէր, քաղաքապետ Թէթի Քոլլէք, օտար դեսպաններ: Դամբանական մը խօսած է Եկեղեցիներու Միջազգային Խորհուրդի մէկ անդամը:

Ս.Պատարագը մատուցած է Մայր Աթոռի ներկայացուցիչ Ներսէս Արքեպս. Պօզապալեան, որ կարդացած է Վեհափառին ցաւակցական գիրը:

Հանգուցեալ Պատրիարքը թաղուած է Սիոն Լերան Մեր Փրկիչ հայկական գերեզմանատունը:

Պատրիարքական ընտրութիւնը տեղի պիտի ունենայ քառասունքէն ետք, ինչպէս որ աւանդութիւնը կը պահանջէ: Վերջնական թուականը պիտի որոշուի այս շաբաթ Տնօրէն Ժողովի նիստին, գումարելու համար Միաբանական Ժողովը:

Մտորումներ...

(Շար. 12-րդ էջէն)

Որոշ է որ ցուցանշանային կէտ մըն է ասիկա Հ.Բ.Ը.Միութեան համար, որովհետեւ անոր առաքելութեան ծիրը, կը պարտադրէ զբաղիլ այս հարցով ու դարմաններ գտնել:

Բայց, ինչպէս ըսինք, հարցը այն է թէ՝ այդ բոլորը սրբագրելի են եւ ուղղելի, այնքան ատեն որ գաղութապահպանումը մտասեւերում է, դպրոցապահպանումը՝ նպատակադրում, իսկ պատկան պատասխանատուներ՝ համակ գիտնուորագրեալներ:

Կը մնայ որ աւելի կեդրոնացեալ, ներդաշնակել ու համախումբ գործելակերպով մը, ինչպէս կրթական, նաեւ այլ մարզերու մէջ մեր գործունէութիւնները ու աշխատանքները դնենք բաղձալի երթուղիի մը վրայ՝ բեղմնաւոր տարեշրջանի մը հեռանկարով:

Օհան Պոտրումեան

Հաղորդագրութիւն

Անցեալ Հինգշաբթի, 22 Փետրուարին, յատուկ ժամերգութեամբ եւ Հայրապետական Մաղթանքով կատարուեցաւ Վարդանանց տօնակատարութիւնը Ս.Գրիգոր Լուսաւորիչ Մայր Տաճարին մէջ: Արարողութեանց նախագահեց Հոգշ. Տէր Գիսակ Վրդ. Մուրատեան, մասնակցութեամբ մայրաքաղաքիս բահանայից եւ սարկաւագաց դասուն: Ներկայ եղան հաւատացեալներու փոքրաթիւ խումբ մը, ինչպէս նաեւ Հայաստանեայց Առաքելական Եկեղեցւոյ Կեդրոնական Վարչութեան անդամներ:

Ցաւարտ ժամերգութեան, Վարչութեան կարգադրութեամբ եւ Ազգային Առաջնորդարանին մէջ, սիրոյ սեղան մը տրուեցաւ ներկայ կրօնականին դասուն եւ Մայր Տաճարի ծառայողներուն, բարի գալուստ մաղթելու համար Հոգշ. Գիսակ Վրդ.-ին: Ցիշենք, որ Հայր Սուրբը նոր վերադարձած էր՝ դէպի Մայր Հայրենիք եւ ապա Երուսաղէմ կատարած, իր ճամբորդութենէն:

Տարուայ ընթացքին Հայաստանեայց Առաքելական Եկեղեցին կը տօնէ գլխաւոր երկու տեսակի տօներ. Տէրունի եւ Սրբոց:

Տէրունի տօները անոնք են, որոնք կապուած են մեր Տիրոջ Ցիսուսի Քրիստոսի անձին եւ իր երկրաւոր կեանքի ընթացքին պատահած դէպքերուն: Իսկ Սրբոց տօները կը յիշատակեն այն բոլոր նահատակները ու վկաները, որոնք իրենց կեանքով եւ գործով վկայեցին ու տարածեցին Քրիստոսի Վարդապետութիւնն ու Քրիստոնէական լոյս հաւատքը:

Այդ Սրբոց տօներէն մին է Վարդանանց տօնը, զոր այս տարի մեր Սուրբ Եկեղեցին յիշատակեց ու տօնախմբեց, աշխարհի ամբողջ տարածքին, 22 Փետրուարի Հինգշաբթի օրը:

Միւս կողմէ պէտք է շեշտել նաեւ, թէ Վարդան Մամիկոնեան եւ իր հետ նահատակուած 1036 վկաները, Քրիստոնէական իմաստով Սուրբեր չեն միայն, այլ եւ ազգային հերոսներ. անոնք 451-ին կրօնքի եւ հայրենիքի համար կռուեցան Պարսիկներու դէմ եւ նահատակուեցան որպէսզի Հայութիւնը պահէ իր կրօնքն ու ազգային ինքնուրոյնութիւնը: Այսօր կը գտնուինք միեւնոյն հրամայականին տակ եւ Վարդանանցի նման տօներու պատգամն է. Պահել մեր պապերու Սուրբ Հաւատքը, աւանդութիւնը եւ վերջապէս մեր ազգային ինքնուրոյնութիւնը գալիք լաւագոյն օրերու ի հաշիւ:

Հաղորդագրութիւն

Այսու կը ծանուցանենք մեր ազգ հաւատացեալ ժողովուրդին, թէ Մեծ Պահոց առիթով երկուշաբթի 26 Փետրուարէն սկսեալ տեղի պիտի ունենան Արեւագալի եւ Հսկման մասնաւոր արարողութիւններ:

Արեւագալ՝ ամէն Չորեքշաբթի առաւօտեան ժամը 10-ին:
Հսկում՝ ամէն Ուրբաթ երեկոյեան ժամը 7-ին:

Կը յիշեցնենք նաեւ, թէ Մեծ Պահոց չաբաթները ապաշխարութեան եւ հոգեւոր խորհրդածութեան շրջան մըն է Քրիստոնեայ մարդուն համար, որպէսզի կարենայ մեղքերէ մաքրուիլ եւ հոգեպէս պատրաստուիլ դիմաւորելու համար Քրիստոսի Հրաշափառ Յարութիւնը:

Այս իմաստով կը հրաւիրենք մեր հաւատացեալները ներկայ գտնուելու սոյն հոգեպարար արարողութեանց:

Դիւան Ազգային Առաջնորդարանի

EDITORIAL DE THE ARMENIAN MIRROR—SPECTATOR

ESPIRITU INMORTAL

Conmemoramos el 1539 aniversario de la batalla de Avarayr, celebrando la bravura, la determinación y el patriotismo de hombres —sean ellos Vartan Mamigonian o un simple soldado— quienes, con tremenda desigualdad, aceptaron combatir antes que sucumbir a la opresión, a la injusticia y a la amenaza de aniquilación.

La batalla de Avarayr fue librada en defensa del cristianismo, en defensa del derecho de cada individuo a profesar su propia religión. Pero Avarayr fue también una manifestación del espíritu nacional de vivir con libertad en un territorio seguro, en una tierra soberana llamada Armenia.

Y es desde Avarayr que el carácter nacional de los armenios fue templado para sobrevivir a las calamidades de centurias.

Como nación, nosotros conmemoramos muy pocos eventos de nuestra historia con tanta convicción como la fiesta de Vartanantz.

¿ Por qué ?. Porque nosotros vemos en esa distante batalla, librada en el 451, nuestro verdadero carácter nacional, tanto como nuestra férrea voluntad de ser, de sobrevivir, de vivir.

Y hoy, más que antes, debemos recordar aquellos días distantes y aquellos acontecimientos cruciales.

Parecería que nada ha cambiado en la tierra de los Armen—Hyes: diezmados por la masacre y la pérdida de identidad, viviendo en los pasados 70 años bajo el régimen más cruel y tiránico, que buscó quebrar el alma de los pueblos y oprimirlos por la intimación, el miedo, el terror y el asesinato indiscriminado, dispersados sobre cada rincón de la Unión Soviética y del mundo, rodeados por naciones codiciosas que están empeñadas en nuestra destrucción.

Nosotros, unos 8 millones de armenios, hemos experimentado tantas tragedias en sólo estos últimos 2 años... Es así que ahora debemos preguntarnos cada uno individualmente: ¿Qué nos ocurre? ¿Por qué tanta tragedia sobre una pequeña nación ya cargada con el dolor y el sufrimiento del Genocidio? ¿Es ese el futuro? ¿Es esto el fin? ¿Por qué a nosotros?.

Nosotros tenemos razones para ser pesimistas. Armenia, todavía bajo el shock del terremoto, se ha convertido en una tierra de refugiados; cientos de miles de refugiados llegados desde Azerbaijan, trayendo consigo su sufrimiento y agudo sentido de la injusticia... y nada más. Ellos no tienen donde vivir, ellos no tienen trabajo, ellos están dentro de un círculo vicioso de desesperanza, dolor y sufrimiento.

Esta semana, cientos de familias armenias estuvieron llegando a Erevan, después de masivas demostraciones contra ellas y matanzas en Dushambe, la capital soviética de Tajikistan. Sí, allí vive una pequeña comunidad armenia, en un lejano centro de Asia Central —remanente de la era stalinista de deportaciones, recién llegados que aspiraban a una mediana existencia, y otros. Y, repentinamente, ellos fueron puestos frente al terror, ¿Es este el fin de la persecución? En los pasados 2 años, los armenios adquirieron grandes conocimientos geográficos: Artsaj, Sumgait, Khojalou, Kirovabad, Leninagan, Spidag, Bakú, Yaraskh, han quedado grabados sobre nuestra conciencia colectiva.

Nosotros somos ahora un pueblo diferente: un pueblo que ha pasado por el fuego del infierno aquí, en este mundo; que ha sufrido monumental injusticia en esta era de humanismo.

Y nosotros estamos solos.

Y este sentido de soledad, de total desamparo, de completa desilusión, nos ha llevado al renacimiento de antiguas imágenes que nos resistimos a resucitar, que nos pelean de atrás... para ganar. Siguiendo las masacres de Bakú, el lamento en las calles de Erevan fue:

"Nosotros estamos solos. Nosotros no creemos en nadie. Nosotros queremos defender nuestra sagrada Madre tierra".

Y ellos actúan, usando los medianos recursos que tienen a su disposición.

Armenia y Artsaj son tierras de bravos combatientes y de armenios resueltos. Hasta las viejas mujeres portan sus armas. Es que las mujeres también son combatientes, porque las armas están con ellas desde su infancia, porque ellas son sólo medios para defender a la familia y al hogar. Ellas, sus maridos y sus hijos han sabido defenderse contra los ataques de las bandas organizadas de azeríes; ellas tienen una muchedumbre detrás y están actuando en su terreno.

Si el gobierno central de Moscú aparece poco dispuesto a restaurar el orden en la región, los armenios deben pelear por su tierra Artsaj, por sus derechos y por la justicia.

Nuestra historia es un círculo cerrado; ha vuelto al año 451, a los días de Vartanank.

Nosotros somos los auténticos sucesores de los héroes de Avarayr y de su sagrado legado. En esta hora de emergencia nacional y perturbación, nosotros estamos unidos.

Los armenios de todas partes son UNO en la defensa de Armenia y de Artsaj, y ninguno puede permitirse un mal cálculo.

El hecho de que los armenios sean golpeados, perseguidos y asesinados, es una verdad que muchos no comprenden. Pero hay muchos armenios decididos a luchar, reaccionando contra la inercia de los otros.

Sí, nosotros somos Vartanank, los herederos de su sagrado legado.

Nosotros queremos prevalecer !

FALLECIO EL PATRIARCA DE ESTAMBUL

Al cierre de nuestra edición, nos sorprende la noticia de la muerte del Patriarca de Estambul, **Arzobispo Shnork Kaloustian** , cuya desaparición constituye una gran pérdida para la nación, la cultura y el pueblo armenio.

Mientras reservamos para próxima edición la crónica de su personalidad, expresamos las condolencias de ODLA Sudamericana, de la Asociación Cultural Tekeyan y de nuestro periódico **Sardarabad.**

Isabel Tchalian

TORTILLA DE MANZANAS Y JAMON

INGREDIENTES:

3 manzanas grandes
sal, pimienta a gusto
manteca
200 grs. de jamón cocido en juliana
caramelo
3 huevos
1 cucharadita de fécula de maíz
2 cucharadas de crema de leche

PREPARACION:

Cortar las manzanas en láminas delgadas y cocinarlas en manteca. Salpimentarlas y reservarlas en un bol. Batir los huevos con la fécula, la sal y la crema. Mezclar con la manzana y hacer la tortilla. Darla vuelta de ambos lados para que se cocine bien.

Preparar caramelo en una sartén de igual diámetro que la anterior. Deslizar en ella la tortilla ya cocinada y dejarla que tome color. Desmoldarla en un plato y cubrirla con jamón cocido.

Bañarla con el caramelo sobrante, salpimentar, decorar con gajos frescos de manzana y cerezas, y servirla tibia, con crema de leche batida a medio punto con sal, pimienta y trocitos de cerezas picadas.

ARROLLADO CLARENCE

Ingredientes (6 a 8 porciones):

Un kilo y medio de tapa de nalga de ternera.
Sal y pimienta.
100 g de lomito ahumado picado.
Una taza de arvejas cocidas.
Una taza taza de miga de pan remojada en leche.
Un huevo.
Una cucharadita de estragón picado.

Preparación:

Con un cuchillo de punta y bien filoso practicar un corte en el medio de la carne para abrirla pero sin llegar a separarla totalmente. Extenderla sobre una tabla, sazonarla con sal y pimienta.

Aparte, en un bol mezclar el lomito ahumado, las arvejas, la miga de pan bien escurrida, agregar el huevo, remover para unir bien los ingredientes y aromatizar con el estragón. Distribuir esta preparación sobre la carne cuidando de no llegar a los bordes.

Arrollar la carne y sujetarla con un hilo grueso y coser los extremos para evitar que el relleno se salga.

Disponer el arrollado en una asadera, rociarlo con aceite mezclado con un poco de mostaza si se desea darle un sabor ligeramente picante y asarlo en el horno. Servirlo acompañado con una salsa hecha de la siguiente manera: agregar a un cuarto litro de salsa blanca liviana una cucharadita de extracto de carne y una cucharada de salsa ketchup. Adicionar 100 g. de champiñones cortados en rebanaditas.

ANUNCIE AQUI

Por su información, sus artículos, sus editoriales, SARDARABAD es el medio más leído por la colectividad armenia.
Si tiene algo bueno que ofrecer
Anúncielo aquí...
¡ y disfrute sus resultados !

INFORMESE EN EL 771—2520
Departamento de Producción

LILIANA M.M. MERDIKIAN
abogada
Ricardo Gutierrez 1357
Pta. Baja "A" — OLIVOS
T.E.: 790—6779 de 14 a 18

Periódico Armenio
"SARDARABAD"
de la
ASOCIACION CULTURAL TEKEYAN

Redacción y Administración
Gorriti 4884
1414 CAPITAL FEDERAL
T.E.: 771—2520
Horario de atención
Lun a Vier de 10.00 a 19.00

Registro Nac. de la Propiedad Intelectual
Nº 174428
Director
NAHABET NAHABETIAN
Corresponsalía receptoria de avisos y suscripciones en
BRASIL
Sr. Hrair Chahinian
Av. Coxingui 191 Ap 84
Cep. 00579—San Pablo
T.E: 813—6731

URUGUAY
Dr. Pedro Tanielian
Benito Blanco 675 Ap. 201
T.E: 70—3114 Montevideo